

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

на тему

**МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ ОКСАНИ МАСЬ ЯК ПРОЯВ КУЛЬТУРИ
МЕТАМОДЕРНУ**

Виконала:

студентка _4_ курсу групи __БМЕ-21-8з__
спеціальності 023 «Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»,

Антонець Ірина Валеріївна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

Заслужений діяч мистецтв України, д. соціол.
наук, професор кафедри мистецтвознавчої
експертизи Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв,

Акімов Дмитро Ігорович

(вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові)

Рецензент:

Канд. філософ. наук, доцент Українського
фізико-математичного ліцею
КНУ ім. Тараса Шевченка,

Солярська-Комарчук Ірина Олегівна

(вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові)

Допустити до захисту:

Протокол засідання кафедри № 7 від 17 травня 2022 р.

Завідувач кафедри мистецтвознавчої експертизи

професор Федорук О. К.

АНОТАЦІЯ

Антонець І. В. Мистецькі практики Оксани Мась як прояв культури метамодерну.

Кваліфікаційна наукова праця на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2022.

Метою роботи є вивчення творчого доробку представниці українського сучасного мистецтва О. Мась від початку XXI ст. та виявлення специфіки формотворення і художньо-образних особливостей її творів.

Об'єктом роботи є культура і мистецтво доби метамодерну. Предметом – ідейно-тематичні особливості і авторські техніки О. Мась у проєктах 2000–2022 рр.

В кваліфікаційній роботі було здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел і літератури, що пов'язані з культурою і мистецтвом доби метамодерну та безпосередньо із творчістю О. Мась в цей період. В роботі вперше було здійснено спробу аналізу і опису мистецьких практик О. Мась в контексті метамодерної культури. Було систематизовано відомості про творчий шлях художниці. Описано проєкти О. Мась в загальному контексті розвитку світового сучасного мистецтва. Проведено аналіз різноманітних технік та медіумів, з якими працює художниця.

Ключові слова: *метамодернізм, мистецтво XXI століття, інсталяція, мистецтво нових медіа, нео-експресіонізм.*

SUMMARY

Antonets I. V. Oksana Mas' artistic practices as a manifestation of metamodern culture.

Qualifying scientific work for a bachelor's degree on a specialty 023 – Fine arts, decorative art, restoration. – National Academy of Management of Culture and Arts, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kyiv, 2022.

The aim of the work is to study the creative contribution of O. Mas as the representative of Ukrainian contemporary art from the beginning of the XXI century and to identify the specifics of the formal, artistic and figurative features of her works.

The object of the work is the culture and art of the metamodern era. The subject – O. Mas' ideological and thematic features and author's techniques in the projects of 2000–2022.

The qualifying work provided a thorough analysis of native and foreign sources and literature related to the culture and art of the metamodern era and those directly related to the work of O. Mas in this period. For the first time, was made an attempt to analyze and describe O. Mas's artistic practices in the context of metamodern culture. Information about the artist's creative path was systematized. O. Mas' projects were described in the general context of development of world contemporary art. The various techniques and mediums with which the artist works were analyzed.

Key words: *metamodernism, art of the XXI century, installation, new media art, neo-expressionism.*

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Історіографія дослідження.....	9
1.2. Українська та світова культура і мистецтво доби метамодерну.....	14
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ТВОРАХ ОКСАНИ МАСЬ 2000–2022 РОКІВ	24
2.1. Творча біографія художниці.....	24
2.2. Твори та проєкти 2000–2010 рр.....	29
2.3. Твори та проєкти 2011–2019 рр.....	38
2.4. Твори та проєкти з 2020 р. до сьогодні.....	44
Висновки до розділу 2.....	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	60
Додаток А	
Глосарій.....	60
Додаток Б	
Список ілюстрацій.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в аналізі та відстеженні еволюції мистецьких практик Оксани Мась в контексті культури доби метамодерну на території України та за її межами. З огляду на вагомий внесок у розвиток українського та світового сучасного мистецтва та багаторічну практику О. Мась, у вітчизняному та зарубіжному науковому середовищі наразі відсутні ґрунтовні та комплексні дослідження її творчості. Теоретична база обмежується невеликою кількістю мистецтвознавчих і культурологічних наукових статей, що висвітлюють лише окремі аспекти творчості художниці, натомість основний масив доступної інформації складають публікації та інтерв'ю в пресі, критичні есе в інтернет-виданнях.

Мета дослідження полягає у вивченні творчого доробку представниці українського сучасного мистецтва від початку ХХІ ст. та у виявленні специфіки формотворення та художньо-образних особливостей її творів.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- здійснити ґрунтовний аналіз джерел і літератури, що пов'язані із мистецтвом доби метамодерну та безпосередньо із творчістю Оксани Мась в цей період;
- систематизувати відомості про творчий шлях художниці;
- помістити мистецькі практики Оксани Мась в загальний контекст розвитку світового сучасного мистецтва;
- виявити та окреслити ознаки культури метамодерну в практиках художниці;
- провести аналіз різноманітних технік та медіумів, з якими працює художниця.

Об'єкт дослідження – культура і мистецтво доби метамодерну (від початку ХХІ ст.).

Предмет дослідження – ідейно-тематичні особливості і авторські техніки мистецьких проєктів О. Мась 2000–2022 рр.

Хронологічні межі дослідження – період від початку ХХІ ст. до сьогодні. Нижня межа відповідає часу, який дослідники називають початком доби метамодернізму. Зазначений період охоплює активну фазу творчості й виставкової діяльності О. Мась, що продовжується донині.

Географічні межі дослідження обіймають країни, в яких було презентовано мистецтво художниці, насамперед, Україну, Іспанію, Італію, інші країни Європи, США, Азії.

Джерельну базу дослідження склали:

- праці зарубіжних та вітчизняних авторів із загальними відомостями про історію мистецтва початку ХХІ ст., в тому числі історію нових медіа та цифрових технологій в мистецтві;
- дослідження та розробки понять постмодернізму, постпостмодернізму та метамодернізму;
- мистецтвознавчі, культурологічні, філософські видання, наукові статті, інтерв'ю на дотичні теми;
- статті та есе з суміжних галузей, що розкривають питання культури нового тисячоліття з різних точок зору (літературознавство, архітектура і урбаністика);
- література, яка стосується безпосередньо аналізу творчості О. Мась та висвітлення її творчого доробку. Це як наукові статті, так і різноманітні численні журнальні матеріали, інтерв'ю, критичні есе, газетні статті, виставкові каталоги, матеріали інтернет-видань та інших ресурсів;
- фотоматеріали, особисто зроблені дослідницею в музеях і галереях України, котрі представляють проєкти та твори О. Мась різних періодів (Музей сучасного мистецтва Одеси, Національний заповідник «Софія Київська», Музей образотворчих мистецтв ім. Олександра Білого м. Чорноморська, київська галерея Mandarin Maison);
- декоративно-монументальне панно «Бізнес» (ранній твір О. Мась) з колекції Музею образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморська;

- відеорепортажі та відеоінтерв'ю з художницею, що знаходяться у відкритому доступі в мережі Інтернет;
- приклади світового та українського сучасного мистецтва, котрі були обрані для аналізу та порівняння з мистецькими практиками О. Мась.

Методологічну основу дослідження становлять принципи наукової достовірності та всебічності. Мистецтвознавчий підхід обрано для аналізу творів О. Мась, зважаючи на їхню стилістику, художньо-образні особливості та композиційні рішення, за допомогою культурологічного підходу проаналізовано мистецтво метамодерну, як культурний період початку ХХІ ст. Історико-культурний метод сприяв висвітленню аспектів появи метамодерну та розвитку його концепції. Під час аналізу творів О. Мась використано семіотичний метод, який передбачає розгляд об'єкту дослідження у сенсі знакової системи. Для аналізу історичних процесів, які мали безпосередній вплив на появу метамодерну, застосовано історико-хронологічний метод.

Компаративний метод дав можливість розглянути об'єкт дослідження в контексті історичного, мистецького та культурного розвитку як прояв метамодерну.

Методом художньо-композиційного аналізу визначено специфіку формотворення, пластичного моделювання та художньо-образних особливостей творів О. Мась.

За допомогою іконографічного методу було проаналізовано, систематизовано та описано основні ознаки метамодерної культури в творах О. Мась та схеми, які вона в них застосовує.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

В кваліфікаційній роботі вперше було поєднано, узагальнено та комплексно розглянуто попередні наукові дослідження творчості О. Мась разом із великим масивом джерел і критичних матеріалів, що знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет. Було вперше описано проєкти 2020-2022 рр. («File of memo», «Фламенко», «Райські яйця Мась»). Авторкою

роботи вперше було здійснено спробу аналізу і опису практик О. Мась в контексті метамодерної культури та розгляду їх в якості соціо-культурного мистецького проєкту.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Основні тези і висновки, зроблені в представленій роботі, можуть бути використані у подальших дослідженнях сучасного мистецтва і культури України, особливо щодо одеської регіональної мистецької школи. Матеріали можуть бути застосовані у розробці навчальних курсів з історії українського і світового мистецтва, написанні критичних, довідникових статей тощо.

Результати дослідження можуть бути корисними також музейним працівникам, колекціонерам мистецтва, учасникам сучасного арт-ринку, в якості джерела для атрибуції творів мистецтва.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на науково-практичній конференції «Наукова атрибуція творів, експертиза та оцінка культурних цінностей», що відбулася 28–29 жовтня 2021 р. на базі кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ). До друку були подані тези «Монументально-декоративне панно О. Мась в колекції Музею образотворчих мистецтв ім. О. Білого міста Чорноморська».

Структура кваліфікаційної роботи обумовлена поставленою метою та завданнями дослідження. Основний текст роботи складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків і додатків. Список використаних літературних джерел налічує 90 позицій, основний текст кваліфікаційної роботи складає 51 сторінку, обсяг додатків – 54 сторінок, загальний обсяг роботи – 113 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія дослідження

Представлене дослідження є міждисциплінарним, оскільки охоплює напрацювання не тільки в царині теорії та історії мистецтва, а також в галузях філософії, естетики, культурології, соціології. Такий підхід було використано з огляду на предмет дослідження, який потребує комплексного огляду такого складного явища.

Під терміном «метамодернізм» слід вважати одну з концепцій сучасної культури в рамках ширшого, парасолькового поняття постпостмодернізму, який прийшов на зміну постмодернізму [6]. Концепція метамодернізму існує та розробляється поряд з іншими, що від початку ХХІ ст. починають масово з'являтися в філософському та культурологічному полі. Це, наприклад, концепції перформатизму (Р. Ешельман), альтермодерну (Н. Бурріо) тощо. Поняття метамодернізму існує поряд із такими явищами як постправа, постіронія, суспільство пізнього капіталізму, глобалізація, екологічна загроза [29; 78; 79; 80].

На сьогодні метамодернізм виявився найбільш життєздатною, популярною та поширеною теорією, яка вже вийшла за рамки суто академічного світу. Свідченням цього можна вважати, наприклад, популярність терміну в сучасному мистецькому середовищі, мережі Інтернет у вигляді проявів культури мемів [20].

Використання префікса «meta» походить від «метаксису» Платона, який описує коливання та одночасність між діаметрально протилежними полюсами та за ними. Використання терміну «метамодернізм» було вперше запропоновано нідерландськими теоретиками культури Тімотеусом Вермюленом та Робіном ван ден Аккером у їхньому есе 2010 року «Записки про метамодернізм», що породило дослідницький проект і однойменний веб-

сайт [86], а також численні симпозиуми та виставки, до яких відтоді додали свої голоси різноманітні науковці, письменники та художники з усього світу.

У 2011 році було опубліковано «Маніфест метамодернізму» [90], автором якого вважається Люк Тернер, англійський сучасний митець і фотограф. Співавтором маніфесту сам Тернер називає голівудського актора Шая Лабаф. Українською мовою Маніфест був перекладений зусиллями митця О. Кроліковського (Krolikowski Art) [30].

Автори маніфесту закликають відмовитися від нещирості та ідеологій модернізму і зазначають, що метою мистецтва має бути дослідження власних перспектив і амбіцій. Помічниками в цьому вони вбачають новітні технології, які, на їхню думку, сприяють демократизації історії. В маніфесті метамодернізм визначено як «нестабільне положення між іронією та щирістю, наївністю та знанням, релятивізмом і правдою, оптимізмом і сумнівом у гонитві за множинністю розрізнених і невловимих горизонтів» [90].

Головною працею, що розкриває концепцію метамодерної культури на сьогодні є видання «Метамодернізм. Історичність, Афект та Глибина після постмодернізму» під редакцією Т. Вермюлена та Р. ван ден Аккера [6], в якому аналізується сучасна література, образотворче мистецтво, кіно та телебачення з останніми соціальними, технологічними та економічними змінами.

Останнім часом до дослідження метамодерної культури та мистецтва долучаються й українські науковці. Розробками ідей метамодернізму в царині літературознавства займається критик, перекладач, письменник, кандидат філологічних наук Д. Дроздовський. Поміж іншого, він аналізує з позицій цієї концепції роман «Хмарний Атлас» Д. Мітчелла і окреслює його основні риси: іронічність, множинність реальності, нові засоби конструювання художнього простору і часу. Також автор виокремлює актуальні проблематики метамодерну: фінімістичну, гендерну, постколоніальну, апокаліптичну [16]. В статті «Дискусійність метамодернізму в аспекті теорії постпостмодернізму» дослідник виявляє ще більше специфічних рис метамодерної культури і

літератури зокрема, акцентуючи на емоційності, щирості та наївності героїв [15].

Дослідженнями літератури метамодернізму також займаються сучасні українські письменники Л. Дереш і О. Шинкаренко [27]. В цій самій царині працює й С. Радченко, кандидат археології, викладач онлайн-школи «Демократична школа Майбутні» [12].

Метамодернізм з'являється в полі зацікавлень також українських мистецтвознавців і культурологів. Дослідниця О. Осадча зауважує, що на відміну від культури постмодернізму з його тенденціями маргіналізації та відмови від авторитетів, нова епоха несе надію на відродження гуманізму та віри в існування абсолютної істини [47]. Кандидат культурології, старший викладач Харківської державної академії культури, В. Мірошніченко, в статті «Метамодернізм, осциляція, інтерпеляція» аналізує окремі положення цього феномену та акцентує на його впливі саме на візуальну культуру, зокрема, кінематограф [35].

Кандидат мистецтвознавства Ю. Одробінській в статті «Метамодернізм і скульптура: світовий і український контекст» робить висновок, що сучасна українська скульптура еkleктична і вповні відповідає метамодерним тенденціям. За його словами, вона поєднує природні, архітектурні і скульптурні простори, звертається до архаїки та інтегрує національні художні школи з регіональними [37]. Варте уваги дослідження В. Келюха в галузі архітектури і урбаністики. В статті «Метамодернізм як компроміс між вічністю і тимчасовістю» автор аналізує новітні тенденції культури, їх втілення у сучасному містобудуванні та наводить як приклад архітектури метамодерну проєкти Швейцарського бюро Herzog & de Meuron [22]. Автори статті «Культурно-мистецький вимір епохи метамодернізму» В. Бистрякова, А. Осадча, Є. Гула роблять висновок, що «метамодернізм – це осмислення гри, усвідомлення людської культури як цілого, пошук сенсу культури й мистецтва» [5].

Хоча мистецькі практики О. Мась досі не були описані в науковому середовищі в контексті метамодерної культури з застосуванням цього термінологічного апарату, деякі дослідники приділяли увагу творчості О. Мась від самого початку її творчого шляху. Зокрема, зроблено акцент на пристрасі художниці до експериментів [3].

Крім того, мистецтво художниці відноситься до так званого «арт-туризму» [51], явища, яке хоч і має свої історичні витoki, але як напрям сформувався наприкінці ХІХ ст. з появою Всесвітніх виставок. Тобто, туристи їдуть дивитися мистецтво в самих несподіваних сучасних місцях як бієнале або фестивалі. В контексті гармонізації мистецьких образів сучасної культури російська дослідниця К. Ляшенко відзначає, що роботи О. Мась – це яскравий приклад виразності твору при мінімізації форм [28].

Доктор мистецтвознавства О. Роготченко у своїй статті «Друге відродження» аналізує мистецтво О. Мась ґрунтуючись на її проєкті «Post vs. Proto-Renaissance», який вона презентувала у 2011 році на Венеційському бієнале. Автор статті пише, що О. Мась «зуміла підняти глибоко національне до світового рівня» і у висновку ставить у один ряд прізвища «Ян і Хуберт ван Ейкі, Ботічеллі, Мась...» [53]. Однак, оцінку науковця не можна вважати об'єктивною, бо ж сам О. Роготченко був куратором цього проєкту.

У культурно-мистецькому середовищі України цей проєкт стикнувся з критикою та був сприйнятий скептично, як приклад так званої «шароварщини». За журналістською термінологією це означає спрощений, негативний спосіб репрезентації української національної культури із спекулятивним використанням її традиційної символіки.

Арт-критик М. Кравцова в інтерв'ю 2018 р. з мистецтвознавцями та кураторами А. Ложкіною і К. Акіншею, описує позитивні зрушення в стратегії Міністерства культури України щодо представлення сучасного мистецтва у національному павільйоні у Венеції таким чином: «Якщо раніше воно намагалося показати країну через національну екзотику на зразок гігантської писанки, нехай навіть і роботи Оксани Мась, то на бієнале 2017 року воно різко

змінити парадигму і спробувало говорити зі світом мовою сучасного мистецтва» [24].

А. Ложкіна підтримує цю позицію та коментує українській павільйон 2017 р.: «Минулого року нашу країну на бієнале представляв Борис Михайлов, і для України це стало дуже важливою подією. Це була не чергова вишиванка, це була не виставка, інспірована черговим олігархом, а програмне висловлювання сучасною мовою, класика світового рівня, і підтримуване державою» [24]. Таким чином вона дотримується існуючої в українському мистецькому полі позиції ігнорування та несприйняття практик О. Мась як таких, що гідно репрезентують нашу країну у світі.

Критику проєктів О. Мась з використанням писанок детально досліджує А. Зіненко у статті «Ідентичність як образ у проєктах Оксани Мась». В цій праці автор також приділяє увагу практиці залучення інших осіб до створення предмету мистецтва і порівнює такий підхід зі світовими зразками [18].

Загалом, постать О. Мась в українському мистецтвознавстві досить суперечлива. Ми не знаходимо згадки про неї в сучасних українських виданнях, наприклад, у книзі «Чому в українському мистецтві є великі художниці» від Дослідницької платформи PinchukArtCentre [70], хоча твори мисткині знаходяться в приватній колекції засновника центру, Віктора Пінчука, а запрошеним куратором платформи є К. Дорошенко, один з небагатьох українських арт-критиків, що неодноразово приділяли увагу проєктам художниці.

А. Ложкіна не згадує О. Мась також і в своїй книзі «Перманентна революція» [25]. Це важливе для сучасного українського мистецтвознавства ґрунтовне видання було перекладене французькою мовою для підтримки і презентації переданої в дар Центру Помпиду (Париж, Франція) колекції вітчизняного мистецтва.

Якоюсь мірою таке ставлення розділяє і викладач Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, кандидат мистецтвознавства О. Котова. У статті «Особливості одеської школи

живопису з другої половини ХХ століття до сьогодні» автор згадує О. Мась в контексті розвитку мистецтва регіональної школи, а також наводить її творчість як приклад зростаючої на початку ХХІ сторіччя комерціалізації мистецтва у «суспільстві споживання» [23].

Натомість доктор історичних наук, професор кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету, Р. Шеретюк в статті «Духовне майбутнє людства через призму мистецького доробку сучасної української художниці Оксани Мась», аналізуючи проекти «Вівтар націй», «Квантова молитва», «Духовні міста» з точки зору їхніх філософських засад, відносить художницю до авторів-візіонерів, котрі передбачають майбутнє людства і впливають на його духовний розвиток [71]. А науковець В. Зіневич у своєму дослідженні інноваційних підходів в українському писанкарстві відмічає практики О. Мась як вдалий приклад синтезу традиційних технік із сучасною образотворчістю [17].

1.2. Українська та світова культура і мистецтво доби метамодерну

Мистецтво і культура зазначеного періоду постають з глибоких та драматичних змін. Ця доба охоплює не просто чергове десятиліття чи століття, а початок нового Міленіуму, з фундаментальними викликами попереднім формам, віруванням і моделям людської організації. Від середини 1990-х років Інтернет і мобільний зв'язок повністю змінили глобальні комунікації, засоби отримання та обробки інформації.

Фінансові кризи 2008 та 2011 років боляче вдарили по економікам держав, відчутно вплинули вони й на ринок мистецтва, котрий до того набув небувалого розквіту. Просування капіталізму в таких країнах як Індія та Китай змінило колишній розподіл світу на Схід та Захід. Тепер вже не існує єдиного мистецького центру, яким був Париж ХІХ ст. чи Нью-Йорк у ХХ ст. [81].

Т. Вермюлен та Р. ван ден Аккер відзначають, що від початку нового тисячоліття з'являються нові естетичні феномени. Це, наприклад, новий романтизм в мистецтві, новий маньєризм в ремеслах, нова естетика в дизайні та архітектурі, нова щирість в літературі, нью-фолк в музиці, якісне телебачення. Кожне з цих явищ характеризується спробою увібрати в себе стилістику і формальні засоби постмодернізму, але при цьому вийти за його межі. Одночасно автори акцентують увагу на свідомості повернення до форм і прийомів, властивих реалізму і модернізму [6].

В час, коли людство постало перед новими викликами екологічних загроз, епідемій і жорстоких війн, мистецтво також зазнало величезних змін і трансформацій. Музеї, галереї, бієнале та ярмарки переосмислюють традиційні уявлення про форми і техніки, надаючи перевагу «інсталяційному мистецтву», в якому індивідуальний об'єкт витісняє комбінація частин, розташованих в різній та складний спосіб, часто займаючи весь доступний виставковий простір [85].

В новому тисячолітті також відбувся помітний зсув від впізнаваних художніх матеріалів (таких як камінь, дерево та метал) до штучних, тимчасових або повсякденних матеріалів, які є ефемерними, або взагалі виготовлені машинним способом. Це, очевидно, створює нові виклики для багатьох учасників системи сучасного мистецтва: колекціонерів, музейних консерваторів і реставраторів, галеристів, та підіймає питання і проблеми збереження та подальшого експонування таких творів мистецтва [83].

Це, зокрема, стосується і мистецьких практик О. Мась. Оскільки її інсталяції мають дуже великі розміри, художниця має декілька майстерень та складів в різних містах України та країн Європи. Наприклад, один з таких складів для збереження монументальних творів у 2014 р. знаходився в м. Умань [7].

Ключовою особливістю культури і мистецтва ХХІ ст. є вплив *глобалізації* – прискорення взаємозв'язку людської діяльності та інформації в часі та просторі. Завдяки Інтернету та ЗМІ зацікавленість широкої аудиторії

сучасним мистецтвом зростає в геометричній прогресії. Кожен, хто має доступ до Інтернету, може стежити за подіями світу мистецтва в Шанхаї, Сіднеї, Сан-Паулу чи Найробі. Кожен може слідкувати за останніми результатами торгів на аукціонах Sotheby's і Christie's та коментувати в соціальних мережах рекордні суми продажів творів Д. Поллока чи Д. Херста [59].

Доступність подорожей та посилене переміщення митців через кордони й океани призвело до змішування впливів і розширення художніх словників. Наприклад, художниця Вонгечі Муту, родом з Кенії, здобула подальшу художню освіту в Південному Уельсі, а потім у Сполучених Штатах. Її колажі з зображеннями жінок ґрунтуються на африканському племінному мистецтві, зразках європейських та американських колажів ХХ ст., а також ілюстраціях з журналів моди та медичних видань (Іл. 1.1).

У ХХІ ст. постає така міждисциплінарна галузь знань як *візуальна культура*. Вона використовує багатогранний підхід до розуміння того, як співвідносяться образи і зображення різних типів і як вони беруть участь у формуванні ідентичності, статі, класу, владних та інших соціально-політичних відносин. Медицина, наука, політика, культура споживання, а також релігія та духовність – це деякі з явищ, котрі вивчає візуальна культура разом із мистецтвом [54; 79]. Дослідники візуальної культури аналізують кіно, телебачення, графічні романи, дизайн одягу та інші форми популярної культури на додаток до усталених засобів образотворчого мистецтва, таких як живопис, і спираються на велике різноманіття методологій і теорій, включаючи семіотику, соціологію, психоаналіз, теорію рецепції і фемінізму [77].

Багато сучасних митців не проводять жорстких меж між високим мистецтвом і масовою культурою. Вони використовують традиційні матеріали або предмети масового виробництва у своїх роботах задля привернення більшої уваги до поточних соціальних і політичних проблем.

Прикладом такого мистецтва слугують твори художника африканського походження, Ель Анацуї (Іл. 1.2). В основу його творчості покладено

концепцію утилізації сміття. Митець порушує теми міжнародної торгівлі, руйнування та трансформації матеріалів. Найбільш відомі його монументальні твори зі сплюснених алюмінієвих кришок, банок та інших металевих предметів широкого вжитку [85].

Іншим прикладом змішування форм є складна взаємодія між наукою та сучасним мистецтвом, коли багато художників використовують наукові образи та ідеї у своїй практиці. Наприклад, серія Віма Делвуа під назвою «Клоака» уявляє людей кіборгами, представляючи травну систему людини як своєрідний біомеханічний пристрій (Іл. 1.3).

Ще однією поширеною практикою є занурення митців у глобальну візуальну культуру через комп'ютери та онлайн-мережі. Художники використовують цифрові технології в якості медіуму і це призводить до появи нових видів мистецтва [50; 72]. На сьогодні важко знайти художника, який би не мав особистий веб-сайт, а деякі навіть створюють мистецтво спеціально для поширення через Інтернет. В якості прикладу можна назвати спецпроекти О. Мась 2020 р. для групи «Сіль-Соль» у Facebook, яка виникла у відповідь на пандемію захворювання вірусом COVID-19 [19].

Мистецтвознавиця А. Мошинська провідними темами та ідеями, що характеризують мистецтво цього періоду, називає використання тіла та його частин як головного медіуму та засобу висловлення митця (особливого розвитку ця тенденція набуває в сучасній скульптурі із застосуванням новітніх матеріалів); повсякденність і світ редімейдів, глобальне розповсюдження товарів та апропріацію (привласнення творів одного художника іншими); світло і звук як елементи мистецтва технологій; домінуючу проблематику природи та екології [85].

Як і у випадку зі світовим, розвиток сучасного українського мистецтва також пов'язаний з економічними та соціально-політичними змінами, котрі не завжди справляли позитивний вплив. Після здобуття Україною незалежності у 1991 р., мистецтво й культура ще довго залишалися «не на часі» та фінансувалися за залишковим принципом. Так, вперше представити свій

національний павільйон на Венеційській бієнале молодій країні вдалося лише через десять років.

Під кураторством художника В. Раєвського у Венеції під відкритим небом було презентовано військовий брезентовий намет, в якому була розташована діорама з зображенням соняшників на тлі Чорнобильської АЕС. На той час з цими образами асоціювалася Україна в світі. Діораму доповнили живописом та творами відео-арту художників учасників: А. Савадова, О. Тістола, Ю. Соломка, В. Раєвського, С. Панича і О. Мелентій [25].

Образи постапокаліптичного світу і тематика екологічної катастрофи пронизує українське мистецтво від самої рокової дати чорнобильської трагедії до сьогодні, що вповні відповідає тенденціям метамодернізму. Проект І. Чічкана 2001 року «Атомне кохання» (фотографії, відео-арт) розповідає романтичну історію стосунків двох ліквідаторів техногенної катастрофи. А в 2020 р. відбулася прем'єра «археологічної» опери сучасного формату «Чорнобильдорф» композиторів Р. Григоріва і І. Разумейка [55].

Масштабний політичний протестний рух на Майдані Незалежності в Києві в 2004 р., котрий отримав назву «Помаранчева революція» призвів, поміж іншого, до виходу на художню сцену нового покоління митців. Це були молоді студенти художньої академії, котрі брали активну участь у протесті. Ця група митців отримала назву «Р.Е.П.» (Революційний експериментальний простір). Деякі члени групи в подальшому стали ключовими представниками свого покоління: Н. Кадан, Л. Хоменко, Ж. Кадирова, К. Гнилицька, Л. Наконечна [25].

У 2001 р. при Національній академії мистецтв України було засновано Інститут проблем сучасного мистецтва, директором якого є художник, мистецтвознавець В. Сидоренко. Ця науково-дослідна інституція займається дослідженнями в галузі сучасної образотворчості, веде підготовку кадрів, організовує практичні і теоретичні студії, видає монографії та збірники наукових праць.

Співробітники Інституту – видатні художники, мистецтвознавці, куратори: Г. Скляренко, О. Роготченко, Г. Вишеславський, В. Сахарук, О. Авраменко, В. Бурлака, О. Федорук, О. Чепелик, А. Сидоренко, О. Сидор-Гібелінда. Також постійним радником при Інституті виступає мистецтвознавець, куратор, арт-дилер І. Абрамович [21].

Арт-дилер – не єдина мистецька професія, що отримує поштовх і розвивається в Україні від початку ХХІ століття. З появою нового покоління колекціонерів постає потреба в арт-консультантах та кураторах приватних колекцій, котрі б тонко відчували та швидко реагували на новітні тенденції як світового, так і локального мистецького середовища. Обов'язки «організатора виставок» тепер розподілені між куратором, який відповідає за концептуальну частину проєкту, написання основних супровідних текстів, і арт-менеджером, задачі якого більш технічного та організаційного характеру [11].

Велику роль у 1990-х рр. в мистецькому середовищі України відіграв Центр сучасного мистецтва Сороса в Києві, котрий надавав фінансову підтримку молодим українським митцям, але вже на початку 2000-х рр. його вплив значно зменшився. В цей час першою українською недержавною мистецькою інституцією став Центр Української Культури та Мистецтва (м. Київ), започаткований мистецтвознавицею С. Долеско у 2005 році для збереження традиційного мистецтва та популяризації й презентації найкращих зразків українського сучасного мистецтва. Із 2005 по 2022 рр. було організовано й проведено 250 персональних та колективних виставок творів українських та закордонних митців, понад 750 безкоштовних майстер-класів, понад 80 лекцій, семінарів, круглих столів та конференцій, більш ніж 90 презентацій книг, збірників та ін. На даний час інституція є однією з найуспішніших у профільній сфері України та європейського простору [68].

У 2017 році було засновано Український культурний фонд (УКФ). Ця державна установа поставила за мету всебічний розвиток та підтримку культурних інституцій та представників мистецького середовища країни задля підвищення рівня державного культурного продукту, залучення широких

аудиторій, формування гідних національних цінностей в українському суспільстві [64].

Провідну роль у підтримці сучасного мистецтва відіграє й бізнесмен та філантроп Віктор Пінчук. У 2006 році за його ініціативи і фінансування було відкрито PinchukArtCentre, який і досі підтримує сучасних українських митців, проводить міжнародні конкурси та репрезентує Україну в світі, в тому числі неодноразово брав участь у Венеційській бієнале [88]. На базі центру також працює Дослідницька платформа, котра займається вивченням та архівуванням мистецького доробку сучасної України. Платформою було ініційовано різноманітні освітні програми, виставки, видання книжок [49; 70]. Остання була перекладена польською мовою та зараз знаходиться у продажу в Музеї сучасного мистецтва Кракова (МОСАК).

Окрім PinchukArtCentre, книжками про мистецтво займаються й великі українські видавництва. Серед них варто відмітити Видавництво Старого Лева, Дух і Літера, Основи, Родовід, IstPublishing, ArtHuss. За останнє десятиліття були видані як переклади важливих публікацій про арт-ринок, світове сучасне мистецтво і культуру, так і монографії українських мистецтвознавців, каталоги виставок, збірки есе тощо.

Ще один приватний центр сучасного мистецтва відкрився у м. Луцьк в 2018 р. зусиллями родини Корсаків. Метою центру є підтримка молодого покоління українських митців, проведення виставок і просування їхніх творів за кордоном [36].

Широкої популярності і розвитку від початку 2000-их рр. отримали також приватні і муніципальні галереї сучасного мистецтва: Invogue#Art (м. Одеса), галереї Є. Карася, Т. Миронової, центр M17, the Naked Room, галерея подружжя Волошиних (м. Київ), Дзига (м. Львів), Харківська муніципальна галерея, Єрмілов Центр (м. Харків) та багато інших.

І, хоча подібних інституцій, центрів та галерей в Україні стає все більше, основною проблемою художники, дослідники і музейники називають відсутність в країні державного музею сучасного мистецтва [69]. На думку

культурних діячів, це негативно впливає, в тому числі, й на конкурентоспроможність українських художників на локальному і світовому арт-ринку. Оскільки сучасні музейні інституції застосовують у своїй діяльності різноманітні маркетингові стратегії, вони здатні впливати на арт-ринок та сприяти його розвитку [2; 48].

Висновки до розділу 1

Теоретичну базу представленої роботи склали праці вітчизняних і зарубіжних дослідників різних гуманітарних наук: наукові статті, спеціалізовані видання, публікації в засобах масової інформації, відео-сюжети та інші ресурси, що знаходяться у вільному доступі. Головним джерелом інформації про концепцію метамодернізму є публікації Т. Вермюлена, Р. ван ден Аккера, Л. Тернера. Корисними в дослідженні виявились видання про мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ ст. А. Мошинської, Г. Джамського, А. Хікса, М. Яджінської, А. Данто.

Серед праць українських науковців можемо особливо відмітити дослідження метамодернізму у галузі літературознавства (Д. Дроздовський, Л. Дереш, О. Шинкаренко, С. Радченко), філософії і культурології (О. Осадча, В. Мірошніченко), мистецтвознавства (Ю. Одробінський, В. Келюх, В. Бистрякова, А. Осадча, Є. Гула). Можемо прослідити зростання кількості подібних досліджень, хоча на даному етапі майже відсутній аналіз творчого доробку саме українських митців і української візуальної культури в контексті метамодернізму. В основному дослідники концентруються на зарубіжних зразках літератури, архітектури, кінематографа.

Протягом 27 років, у які О. Мась активно веде свою творчу діяльність, з'явилася дуже невелика кількість професійних наукових досліджень і критичних матеріалів, присвячених її мистецтву. Натомість, величезна кількість джерел, що знаходяться у відкритому доступі в мережі Інтернет – це

суперечливі, часом недостовірні повідомлення в засобах масової інформації, рецензії на відкриття численних виставок художниці тощо.

Аналіз і опис мистецьких практик О. Мась на різних етапах проводили вітчизняні науковці В. Бабічева, Н. Порожнякова, К. Ляшенко, В. Зіневич, А. Зіненко, О. Котова, Р. Шеретюк, а також українські куратори і арт-критики А. Ложкіна, К. Дорошенко, В. Бурлака, У. Кільтер, російський арт-критик М. Кравцова.

У процесі розвитку мистецтва і культури доби метамодерну можемо виділити певні тенденції. Людство постало перед загостренням екологічних і геополітичних проблем. Процеси глобалізації впливають на всі сфери життя людини. Вчергове на повістці дня стають теми расизму і фемінізму. У відповідь на виклики часу та розвиток новітніх технологій постають нові види та напрямки мистецтва. Художники знаходяться у стані коливання між методами і підходами постмодернізму і модернізму. Багато митців застосовують сучасні матеріали, що в свою чергу викликає потребу в оновленні засобів і підходів музеєфікації, збереження та експонування творів мистецтва.

Культурно-мистецька сфера України від початку нового тисячоліття, не дивлячись на економічні та політичні потрясіння, активно розвивається. Україна регулярно представляє національний павільйон на Венеційській бієнале, котрий є вагомим інструментом культурної дипломатії [52].

Від початку ХХІ ст. в Україні постають нові типи мистецьких інституцій, центри підтримки молодих художників, галереї сучасного мистецтва, самоорганізовані простори. З'являються та розвиваються нові професії: куратор, культурний менеджер, арт-консультант, куратор приватної колекції, дизайнер експозиції, галерист, арт-дилер [11].

З появою спеціалізованого Українського культурного фонду, державою було профінансовано реалізацію безлічі важливих ініціатив: фестивалі, конкурси, друк мистецьких видань, освітні програми, соціологічні дослідження, проєкти ребрендингу та цифровізації музейних колекцій тощо.

Постійні дискусії тривають щодо необхідності створення в Україні державного музею сучасного мистецтва. Така інституція дозволила би гідно представляти вітчизняне мистецтво за кордоном, розвивати арт-ринок, знайомити українців зі зразками світового сучасного мистецтва на рівні державної культурної політики.

Загалом, в українському сучасному мистецтві представлені як традиційні техніки живопису, графіки, скульптури, так і новітні напрямки та види практик: інсталяції та об'єкти, стріт-арт, ленд-арт, мистецтво нових медіа, відео-арт, саунд-арт, сучасна фотографія, перформанс, NFT-арт, концептуальне мистецтво. О. Мась випробувала себе в майже усіх цих видах і напрямках, що робить її творчість цікавим та перспективним предметом для досліджень в різних наукових галузях.

Можемо зробити висновок, що мистецькі практики О. Мась перебувають в контексті розвитку світового мистецтва доби метамодерну, відповідаючи характерним їй тенденціям, темам та проблемам: впливу глобалізації, відродження духовності й гуманізму. Художниця застосовує у своїх проєктах досягнення науки, новітні матеріали та сучасні інтернет-технології.

РОЗДІЛ 2

ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ТВОРАХ ОКСАНИ МАСЬ 2000–2022 РОКІВ

У фокусі уваги даного дослідження знаходяться твори і проєкти О. Мась від початку XXI ст., але автор роботи вважає за доцільне на початку розділу надати інформацію також про ранній етап творчості художниці, аби ознайомитися із витокami та інспіраціями її творчості. Такої інформації у відкритих джерелах не дуже багато і часом вона суперечлива, дати тих чи інших подій різняться. Хронологічне розташування проєктів подекуди є умовним, оскільки дати більшості з них є відкритими. Робота розпочата над тим чи іншим проєктом триває досі, твори регулярно додаються художницею до різних циклів та серій.

2.1. Творча біографія художниці

Оксана Миколаївна Мась – сучасна українська художниця, гуманіст, філософ, урбаніст, теоретик і популяризатор сучасного мистецтва. Вона працює у різноманітних медіа: від живопису та графіки до інсталяцій, скульптури і фотографії, бере участь у семінарах з міського будівництва та дизайну простору по всій Європі. Твори мисткині відносяться до таких сучасних напрямків, як мистецтво участі, нео-експресіонізм, digital art та science art.

О. Мась народилася 5 вересня 1969 р. в м. Іллічівськ (зараз Чорноморськ) Одеської області. Деякі відомості про ранній період життя і творчості художниці знаходимо у рукописі промови до відкриття виставки у Музеї образотворчих мистецтв ім. Олександра Білого м. Чорноморськ (1998) (Іл. 2.1; Іл. 2.2; Іл. 2.3; Іл. 2.4).

Автор рукопису зазначає, що О. Мась ще у дитинстві захопилася малюванням. Початкову художню освіту вона отримала на відділенні образотворчого мистецтва Дитячої школи мистецтв м. Чорноморська у 1986 р. (викладач Г. Ігнатенко). В 1989 р. юна художниця успішно склала іспити й була прийнята одразу на другий курс Одеського державного художнього училища ім. М. Б. Грекова, яке закінчила в 1992 р. та отримала диплом з відзнакою за спеціальністю «художник-дизайнер». В ході навчання брала участь в багатьох студентських виставках.

В цей період художниця багато подорожувала, відвідала близько 15 країн світу і, як зазначено в рукописі, «знайомство з іншими культурами дало потужний поштовх творчості і вплинуло на формування й подальший розвиток її індивідуального стилю» (Іл. 2.2). Для ілюстрування й підтвердження цих слів можемо зазначити ранні роботи О. Мась з колекції родини Костіних, що представлені в галереї художників Одеси «Ніка» [66], та монументально-декоративне панно «Бізнес» з колекції Музею образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморська (Іл. 2.5; Іл. 2.6; Іл. 2.7). В цих роботах ми відмічаємо виразну декоративність, орнаментальність, стилізацію, захоплення етнічними мотивами й символами. В панно «Бізнес» з'являються елементи мозаїчності. Ці техніки художниця в подальшому почне все більше розвивати.

В 1993 р. в галереї «Серж» (м. Одеса) була представлена перша персональна виставка О. Мась. В цей же період вона працювала як дизайнер, розробила емблему та дизайн гран-прі міжнародного дитячого фестивалю «Чарівна перлина» (Іл. 2.2). В 1994 р. відбулася перша виставка в рідному місті, на котрій було представлено твір в новій авторській техніці. Ця техніка була запатентована художницею в 2010 р. під назвою «Спосіб виготовлення декоративних зображень та картин» [57].

У 1994 р. відбувся перший продаж робіт О. Мась в одеській галереї Г. Голубовської. В цей час художниця також взяла участь у виставках в

Центральному виставковому залі Спілки художників (м. Київ), а згодом у Виставковому залі ООН в Україні (м. Київ).

Активну виставкову діяльність на світовій художній сцені мисткиня розпочала з 1995 року. Вона взяла участь у групових і організувала багато персональних виставок у Нідерландах, Німеччині, Чехії, Франції, Росії. Одна з перших виставок в Нідерландах набула широкого розголосу. На урочистій презентації були присутні представники української діаспори в Німеччині і Бельгії. Посол України в Нідерландах прокоментував представлені в експозиції твори: «Ми очікували побачити типові живописні твори, виконані в кращих традиціях соцреалізму з характерними для даного регіону особливостями. Але те, що представлено в експозиції, вразило нас яскравістю і незвичним поєднанням фарб, новизною стилю. Художня мова цих творів зрозуміла Європі» (Іл. 2.4).

В 2003 р. О. Мась отримала ступінь бакалавра філософії в Одеському державному університеті ім. Мечникова. Згодом вона продовжила навчання в царині філософії і отримала там само вже ступінь магістра (2014). Саме філософська освіта справила великий вплив на її мистецькі практики. На цьому сама художниця неодноразово наголошує, та позиціонує себе не тільки як митця, але й філософа-гуманіста, вкладаючи в кожен свій проєкт багато додаткових сенсів.

Від 2004 р. О. Мась розпочала співпрацю з московською галереєю «Айдан», що швидко привело її до комерційного успіху. Художниця підкорила столицю Росії спочатку елегантним чорно-білим живописом, а через три роки представила барвисту мальовничу серію «Найняті бачити сни». Трохи згодом презентувала проєкт «Драйв» і вже в 2009 р. галерея виставила на продаж живописну роботу з нього на торгах в аукціонному домі Sotheby's. Робота була продана зі значним перевищенням естимейту [74]. Успіх серед російської публіки був викликаний зокрема популярністю в той час творів представників нового покоління «южноруської хвилі», до якої

мистецтвознавці віднесли й О. Мась через місце її постійного проживання й тяжіння до великоформатного живопису [1].

Втім, О. Мась не вичерпує себе традиційною технікою «полотно, акрил». На виставці в Музеї сучасного мистецтва в Москві було представлено дві серії арт-об'єктів — проєкт «Феномен епідермізму», що шокував у 2005 році київську публіку, і «Пересадка серця» — обтягнуті шкірою тонкої вичинки та інкрустовані дорогоцінними металами автомобільні двигуни. Та ж галерея представила художницю на 11-й Міжнародній ярмарці Art Moscow з 16 по 20 травня 2007 року.

Найважливішими подіями в творчій біографії О. Мась можемо вважати її участь у Венеційській бієнале 2011 і 2013 рр. з проєктами «Post vs. Proto-Renaissance» і «Квантова молитва». З боку українського мистецького середовища участь художниці в цих виставках викликала жорстку критику. Негативно висловилися про національний павільйон представники мистецької групи Р.Е.П, а також деякі художники Одеси. Велика кількість критичних зауважень пов'язана з переважаючою комерційною стороною творчості О. Мась [56; 62]. На момент участі у бієнале художниця співпрацює вже з 21 галереєю світу і у відповідь на критику зазначає, що такої продуктивності не має майже ніхто з українських митців [42].

Проєкти О. Мась було показано на багатьох виставках по всьому світу, зокрема на Бієнале «Жінки та мистецтво» в Музеї сучасного мистецтва Шарджі в 2014 році, «Modus Russian Formalism Today» (частина некомерційної програми Art Basel Miami в 2006 р.), а також на інших великих світових ярмарках мистецтва: Арсенальна виставка (Нью-Йорк, США), Фріз (Лондон, Великобританія), FIAC (Париж, Франція), Віденський ярмарок, Арт Дубай та Арт Карлсруе. Роботи художниці брали участь в торгах на аукціонах Sotheby's, Christie's і Phillips. Її мистецтво знаходиться в музейних та приватних колекціях Франції, США, Великобританії, Італії, Швейцарії, Японії, України, Арабських Еміратів, Росії та Австралії. Участь у фестивалях, ярмарках та аукціонних торгах О. Мась вважає дуже важливою частиною кар'єри

художника. Комерційний успіх, на її думку, дозволяє художнику донести свої ідеї у найвіддаленіші куточки світу.

У 2012 році О. Мась заснувала студію «Mas Studio», де курує створення художніх концепцій для ювелірних виробів, архітектури, дизайну міського простору та фотографії. Вона також читає лекції про сучасне мистецтво у провідних університетах США, Великобританії (Кембридж) та Німеччини. Вона також є частим запрошеним доповідачем з міжнародної історії мистецтва та філософії. Актор Кевін Спейсі відібрав роботу О. Мась з серії «Mandala Dance» разом із творами Трейсі Емін, Бенксі, Джейка і Діноса Чепменів і Майкла Крейга-Мартіна для благодійного аукціону «Освітлення майбутнього», проведеного аукціонним домом Christie's 10 лютого 2014 року.

Також у 2014 р. художниця взяла участь у 5-й міжнародній бієнале мистецтв «Women and Art» в Музеї сучасного мистецтва Шарджі (ОАЕ) з проєктом «Вічний світ» разом з більш ніж тридцятьма авторками з різних країн. Всі вони представили твори на тему «Інтерпретуючи світ». На думку художниці, на Землі колись існував єдиний культурний код, який було розділено шляхом етнічних відмінностей, політики, релігій та економіки. Процеси глобалізації вона називає невинними, а культуру вважає єдиним засобом взаємодії [7]. Головна ідея представленої О. Мась проєкту полягає в існуванні вічного світу, духовного єднання всього цивілізованого суспільства, а також поняття культурної дипломатії.

Як надзвичайно експериментуючий автор, О. Мась проявляє цікавість до новітніх форм цифрового мистецтва. Окрім власних спроб у цій царині, вона також займається ґрунтовними дослідженнями даного виду творчості. В 2019 р. художниця отримала ступінь магістра образотворчих мистецтв в Полтавському національному технічному університеті, захистивши кваліфікаційну роботу на тему мистецтва в мережі Інтернет. На сьогодні художниця живе і працює в Іспанії в м. Фігерас, де знаходиться її постійна резиденція і майстерня.

2.2. Твори та проєкти 2000–2010 рр.

В 2004 році художниця почала роботу над проєктом «*Феномен епідермізму*». На той час він складався з 7 арт-об'єктів, що представляють собою автомобільні диски, які замість покришок обтягнуті штучно створеними силіконовими елементами. Ці елементи реалістично відтворюють різноманітні частини тіла і органи людини: вуха, язика, пальці, жіночі груди і статеві органи (Іл. 2.8; Іл. 2.9).

За словами художниці, зліпки всіх частин тіла взяті зі справжніх людей, тому що за задумом потрібно було досягти різноманіття та унікальності форм, уникнути повторюваності фрагментів. Для цього в якості моделей було запрошено кілька десятків осіб [63]. Головна ідея проєкту, як зазначає О. Мась, полягає в тому, що людське життя в сучасному світі, з його терактами, війнами та іншими катастрофами, вартує дуже мало та перетворюється на звичайний товар, витратний матеріал. Такий як, наприклад, автомобільні покришки.

Звернення Мась до предметів повсякденного ужитку, так званих ready-mades, вже давно стало класикою в сучасному мистецтві. Ця традиція сягає перших експериментів зі знайденими предметами П. Пікассо, М. Дюшана, Р. Раушенберга і продовжується донині. Використання зліпків частин тіла з силікону відповідає тенденціям світового сучасного мистецтва [85].

Проєкт отримав продовження у 2012 році. В цей час він перетворився на мультимедійну аудіовізуальну інсталяцію та об'єднав три напрями сучасного мистецтва: арт-об'єкти, відео-арт та саунд-арт. Відео-інсталяція «Феномен епідермізму» була створена сумісно зі Швейцарською галереєю Rivellino LDV. Інсталяцію зі вже існуючих об'єктів-колес доповнили відео на основі сюжетів фільмів П. Грінуея та С. Ейзенштейна («Панцерник “Потьомкін”»). Тут можна пригадати ще одного представника одеського мистецького середовища, О. Ройтбурда, котрий в своїй творчості також звертався до методу апропріації і відео-арту, зокрема. Його робота «Психоделічне вторгнення панцерника

“Потьомкін” у тавтологічний галюциноз Сергія Ейзенштейна» була придбана до колекції Музею сучасного мистецтва Нью-Йорка (МоМА) [25].

До проєкту «Феномен епідермізму» швейцарськими та німецькими композиторами був створений психоделічний аудіо-ряд, який підсилив основну ідею проєкту: «Ми хотіли створити таку музику, що коли ти починаєш її чути, в тебе починають шкірою бігти мурашки. Шкіра також стає задіяна як орган чуття» [63].

14 серпня 2012 р. проєкт отримав престижну нагороду незалежних критиків «Золотий глек» на кіно-фестивалі в Локарно (Швейцарія). О. Мась стала першим українським художником, якому було присуджено цей приз [44].

В Україні проєкт був представлений в галереї Т. Міронової Mironova Gallery (м. Київ) з 29 серпня по 13 вересня 2012 р. Запрошеним гостем відкриття був куратор проєкту та власник галереї Rivellino LDV, Армініо Сціоллі. Специфікою його галереї є мистецтво нових медіа, зокрема відео-арт. Виставку в галереї Міронової натомість представив куратор українського павільйону 54-ї Венеційської Бієнале, мистецтвознавець О. Роготченко.

Сама художниця про відкриття виставки в Києві висловила так: «В Україні, в такому обсязі – інсталяції і відео-арт – проєкт представлено вперше. Радію, що це сталося саме після того, як його оцінили впливові незалежні критики. Для мене ця нагорода була абсолютно неочікувана, і це дійсно велика честь» [41].

Організатори виставки в Україні зазначають: «Художниця-філософ досліджує тему тілесного й духовного початку життя. Епідерміс – верхній шар шкіри – це певний бар’єр і сполучна ланка між матеріальним світом та душею людини. Це те, що формує наші почуття та дає можливість розвиватися. У той же час, надмірна захопленість тілесним і матеріальним у світі вбиває душу і народжує новий продукт генної інженерії. Тут епідерміс – байдужий, мертвий, міцний матеріал, як гума на колесах машин» [44].

В 2005 році О. Мась створила серію робіт «*Чорно-білий реверс*» (Іл. 2.10; Іл. 2.11). За технікою це великоформатний олійний живопис на полотні, із застосуванням графічних матеріалів (графітних олівців) та багатьох шарів лаку. Мінімалістський чорно-білі полотна нагадують величезні офорти. Розмір тут має особливе значення. Звичайні замальовки, начерки, етюди, багаторазово збільшені, набувають особливого звучання. Незначна подія, навіть не вона сама, а лише її тінь, спотворений силует, зафіксований у масштабі, не стає масштабним по суті, але усувається, ніби відчужується, а тіннова сторона предмету чи сама тінь стає самодостатньою, стає головним персонажем твору.

В Росії твори з цієї серії представляє московська галерея HERITAGE International art-gallery [76]. В 2005 році серія була представлена на персональній виставці в галереї RIS Gallery (Барселона, Іспанія) [33]. В травні 2012 року в Галереї «Триптих АРТ» (Київ, Україна) пройшла виставка «Ч/б реверс», в експозицію якої увійшли роботи з цієї серії. Виставка відбулася в рамках арт-проєкту «Вівтар Націй», що також в травні був представлений на Софійській площі в Києві [40].

Жанетт Цвінгенбергер, доктор філософських наук з мистецтвознавства, член Міжнародної асоціації художніх критиків, куратор, викладач Університету Париж 1 Пантеон-Сорбонна пише про серію «Чорно-білий реверс»: «Ця серія картин демонструє взаємодію світла й тіні. Завдяки техніці перетримки фігури зводяться до силуетів. Розподіл білого й чорного на полотні створює відчуття злиття фігур з оточуючим простором, коли вони зіштовхуються. Відправною точкою стає засліплююче світло на сітківці як залишковий стан, що занурює предмети і людей в мерехтливу атмосферу» [33].

У 2007 році постав спецпроєкт О. Мась «*Вони серед нас*» (*BetweenUS*) (Іл. 2.12; Іл. 2.13), в який увійшли полотна в авторській техніці художниці (олійні фарби, олівці, велика кількість лакових шарів) в стилі «розмитого фотореалізму» [45]. До проєкту того ж року було видано каталог,

текст до якого написала відома одіозна представниця одеського мистецького середовища, Ута Кільтер [32].

В каталозі представлено дванадцять робіт, майже всі розміром 190x190 см. Художниця обирає великий формат невипадково. Важлива особливість творів цієї серії – релігійний підтекст. Про це говорять також і назви: «Блаженний», «Кирило і Мефодій», «Петро і Павло», «Георгій Побідоносець», «Віра, Надія, Любов і мати Соф'я», «Трійця» тощо. Художниця шукає персонажів Біблії у звичному для себе міському середовищі. Наприклад, в роботі «Блаженний» зображено людину без віку, що сидить на лавці по сусідству з компанією молодих дівчат.

Також і інші полотна зображують жанрові сцени повсякденного міського життя: прогулянки біля моря в спекотний літній день, неквапливий відпочинок в парку на лаві, їзда на велосипеді, люди сидять на сходинках посеред площі, або просто на газоні, поруч порпаються птахи. За словами арт-критика К. Дорошенка, «ідея присутності в повсякденному світі святих, котрих ми не помічаємо, не позбавляє авторську образотворчу мову самодостатності» [14].

Окремо відзначимо стилістику серії. Це повноколірний живопис, хоча й доволі умовний, з множинним, тонким, заокругленим контуром, що викликає асоціації з творами американського експресіоніста А. Горкі і дадаїста Х. Арпа. Через це персонажі більше схожі на яскраві плями і за фактурою нагадують кольорове вітражне скло. Ефект вітражу ще більше посилюється притаманним художниці накладанням великої кількості шарів лаку, в яких світло блукає, поглинається та відбивається залежно від точки зору глядача.

Серія була представлена в 2007 р. на мистецькому ярмарку «Арт-Київ». У 2010 р. галерея Тетяни Миронової, як учасник сателітної виставки-продажу Score Art в рамках арт-ярмарки Арт Базель (Швейцарія) представила роботи циклу «Вони серед нас» на своєму стенді. Поряд із полотнами О. Мась галерея представила також твори інших сучасних українських художників: В. Сидоренка, Ж. Кадирової і А. Савадова [4].

Проект *«Пересадка серця»* складається з декількох арт-об'єктів (Іл. 2.14; Іл. 2.15). Це обтягнуті тонкою шкірою автомобільні бензинових двигуни, котрі в найближчому майбутньому, завдяки розвитку технологій, будуть замінені на електричні. Таким чином, вони стають символами епохи, що минає. Тому проект може бути трактований також з точки зору концепції постфордизму, яка пов'язана з процесами глобалізації в постіндустріальному суспільстві [1].

Мотори автомобілів, інкрустовані сріблом і золотом, як символ чогось дуже гарного, але зовсім марного. Таке "серце" працювати вже не може. Воно більше не функція, а лише видимість. Усі його потенційні можливості блоковані.

Схоже заміщення значень, характеристик, властивостей і призначення предметів і матеріалів знаходимо у практиках художників-дадаїстів і сюрреалістів. На згадку приходять твори М. Рея *«Подарунок»* (Іл. 2.16) і М. Оппенгейм *«Чашка, блюдце та ложка у хутряній обшивці»* (Іл. 2.17). Тобто, як і митці-експериментатори ХХ ст. О. Мась змінює повсякденний об'єкт так, що його початкова функція зникає, а користь пристрою видається зруйнованою. Натомість художниця надає своїм об'єктам нову символічну функцію, яка зрозуміла глядачу нової епохи.

Від 2007 р. художниця почала роботу над циклом *«Драйв»* (Іл. 2.18). До нього увійшли живописні полотна в притаманній авторці техніці з використанням великої кількості лакових шарів. За словами художниці, в одній з робіт циклу вона використала 60 шарів лаку. Робота над картиною тривала чотири місяці, кожен шар повинен був повністю просохнути, інакше кожен наступний розчиняв би попередній. Така складність технології, в тому числі, змусила художницю оселитися в Іспанії, де температурний режим дозволяє займатися творчим процесом в комфортних умовах [73].

В серії *«Драйв»* О. Мась звертається до тих самих проблем, що й митці-імпресіоністи Парижу ХІХ ст., які позиціонували себе як істинні реалісти. Художниця так само досліджує ефекти світла, його мінливості й рухливості. Твори циклу влучно описано в коментарі до виставки в Москві: *«Під серію*

Драйв офісний працівник може помріяти в кінці робочого дня, коли вирветься на свободу, сяде в своє блискуче авто та умчить по вулицях, що виблискують вогнями. Тут картинки кольорові, змазані – показують реальність такою, якою її бачить водій дорогої іномарки» [45].

В 2008 р. розпочато роботу над серією *«Люди» (People)* (Іл. 2.19; Іл. 2.20). Твори виконані в змішаній авторській техніці акрилового живопису на полотні, з застосуванням графічних матеріалів і чисельних шарів лаку. На монохромних чорно-білих полотнах бачимо скупчення людей з верхньої точки зору, які виконують певний вид повсякденних занять: відпочивають на пляжі, катаються на велосипедах, лижах, прогулюються берегом моря.

Художник виконує роль спостерігача в процесі створення роботи. Підноситься над буденністю. Але це скоріше висота і позиція птаха, що вільно пролітає над юрбою, ніж позиція Бога, як можна було б подумати. Таку ж позицію згодом займає і глядач.

Силует кожної окремої людини та її атрибути чітко зчитуються. Постаті не перетворюються на натовп, кожен тут – особистість, хоча і є частиною загального «орнаменту». Зображення площинні, єдине, що тут утворює подобу об'єму – це тіні, що падають від силуетів під тим чи іншим кутом, розповідаючи нам, у якій саме момент дня відбувається сцена. Простір кожної картини наче залитий засліплюючим контражуром. Спадають на думку численні живописні й графічні твори О. Дейнеки на тему лижників та інших спортсменів. Але мінімалістичні роботи О. Мась вже пішли значно далі від цих зразків соціалістичного реалізму.

Один з найголовніших проєктів О. Мась цього часу – *«Погляд у Вічність» (2010)*. Мозаїчне панно, що відтворює лик Божої матері, стало першою великою інсталяцією, що була виконана в техніці з використанням розфарбованих дерев'яних писанок. Саме ця техніка принесла художниці всесвітню відомість (Іл. 2.21).

Попередньо панно планувалося розмістити в київському метро, але через його великі розміри довелось шукати інше місце для експонування.

10 січня 2010 р. мозаїчне панно «Погляд у Вічність» було передано авторкою в дар Національному заповіднику «Софія Київська», де воно зберігається й експонується досі (Іл. 2.22).

За словами О. Мась, попередній ескіз панно був виконаний за допомогою комп'ютера, було зроблено приблизну розкладку по кольорах. Потім вже більш детально, наслідуючи живописний напрям ХІХ ст. «пуантилізм» (від point – крапка, коли з маленьких крапок, або дуже маленьких мазків пензля окремого кольору складається зображення) підбиралися кольори для кожної писанки. Художниця назвала цей етап найцікавішим [84].

В цілому, робота над створенням інсталяції тривала дев'ять місяців. Об'єкт розміром 7х7 метрів складається з 15 тис. дерев'яних елементів у формі яйця, розфарбованих вручну. Монтаж інсталяції тривав тиждень. Панно розташоване на спеціальному каркасі і панелях з сусальним золотом. Дзеркальна панель на підлозі перед панно посилює відчуття позачасовості, погляду з потустороннього світу, і навпаки, зазирання в безкінечний Всесвіт. В завершеному вигляді художниця вперше побачила панно вже в залі Софійського собору.

Варто зазначити, що понад 70 осіб стало співавторами мисткині. Для розпису писанок художниця задіяла допомогу друзів, колег, вихованців художніх шкіл та будинків творчості. Кожна писанка оброблена смолою і лаком. Ідея «колективного автора» дуже поширена в сучасному мистецтві. Приклади такого підходу знаходимо в проєктах Ай Вейвєя (Іл. 2.23), Джефа Кунса, Демієна Херста, Такасі Муракамі, Енді Ворхола. Ці художники мали цілі фабрики та величезний штат працівників-помічників [60]. З сучасних прикладів в українському мистецтві можна назвати проєкт Відкритої групи «Політ Мрії над садами Джардіні». Такий вид творів ще називають «мистецтвом участі».

В 2010 р. художниця продовжила розробляти об'єкти та інсталяції з писанок. В цьому році постають проєкти «Конституція», «Сфери добра та

духовного відродження», «Гелій-3». В проєкті «Конституція» художниця знову використовує автомобільні колеса, цього разу бренду Mercedes, які декорує розфарбованими яйцями (Іл. 2.24; Іл. 2.25). Кожне окреме колесо виконано в певній кольоровій гамі: рожевій, зеленій, синій тощо. В серії є колесо, яке декороване писанками, вкритими фарбою з імітацією золота.

Натомість «Сфери добра та духовного відродження» складаються з великих сфер, півсфер або «відрізаних» частин куль, викладених з писанок. Об'єкти, залежно від виставкового простору, змонтовано у величезні інсталяції на підлозі або на стінах з використанням прямокутних або трикутних кольорових панелей із дзеркальною поверхнею (Іл. 2.26; Іл. 2.27).

Проєкт втілює універсальні елементи, що виходять за межі лише тільки української традиційної культури. Художниця вважає сферу найдосконалішою геометричною формою, котра репрезентує нашу планету, яйцеклітину та інші фундаментальні природні структури. У її роботах сфера розглядається як тривимірна фігура, що проходить крізь одновимірні простори, такі як стіни, стеля чи підлога.

Кожна така куля – це складна конструкція, що складається з тисяч дерев'яних розписаних вручну яєць. Художниця спочатку створює ескізи та дизайн, у якому кожне яйце є компонентом більшого зображення. В результаті виходить монументальний твір, який віддає данину народному ремеслу та графічному, декоративному мистецтву з використанням українських національних традицій та сакральних мотивів.

О. Мась зазначає, що для багатьох культур яйце сприймалося як сильний енергетичний символ, що втілює суть життя. Використовуючи такі образи та визнаючи їх універсальне походження, вона запевняє, що її роботи можуть оцінити й зрозуміти люди різних культур та релігій.

Мисткиня сприймає кожне яйце як витвір мистецтва та символ енергії та духовності. Коли вони поміщені разом у велику сферу, то загальний твір мистецтва набуває ще більшої сили та значення. Художниця вважає свої сфери міжнародними символами, що об'єднують глядачів по всьому світу.

Яйця виготовлені з деревини бука, відварені в олії та розфарбовані вручну. Як і в проєкті «Погляд у вічність», художниця долучила до розпису співавторів різних сфер життя та професій. Художники-волонтери дотримувалися ескізів О. Мась, і лише дітям дозволялося малювати мотиви на власний розсуд [89].

Після декорування кожне яйце було покрите двома шарами лаку, щоб захистити його від впливу вологи та сонячних променів. Отримані у такий спосіб сфери можна експонувати в будь-якому середовищі, що робить їх об'єктами публік-арту, мистецтва у публічному просторі.

В Князівстві Монако влада кожного сезону влаштовує виставки під відкритим небом, і таким чином знайомить своїх громадян з останніми тенденціями в світовому мистецтві. У 2011 р. Принц Альберт II обрав об'єкти проєкту «Сфери добра і духовного відродження» для експонування на вулицях Монте-Карло з 13 липня по 30 серпня (Іл. 2.28; Іл. 2.29). Разом з творами О. Мась було обрано скульптуру Аніша Капура, видатного сучасного митця індійського походження з Великобританії [65].

Проєкт «Гелій-3» складається з тринадцяти арт-об'єктів, що являють собою чорні, білі та кольорові сфери, півсфери та чверть сфери з металу та пластику (Іл. 2.30; Іл. 2.31). Вага кожного арт-об'єкту від 30 до 80 кг. Лаконічні сфери ніби виринають із простору виставкової зали, спонукають замислитися про майбутнє нашої планети та подальші перспективи її розвитку.

Створювалися вони понад півроку командою під керівництвом художниці [9]. За словами авторки, головним сюжетом обрано гелій, тому що даний хімічний елемент є дуже сильним за своєю енергетикою, може врятувати планету від екологічної катастрофи і в майбутньому дозволить людству перейти на зовсім інший рівень життя [10; 58].

2.3. Твори та проєкти 2011–2019 рр.

Участь О. Мась у 54-й Венеційській бієнале з проєктом «*Post vs. Proto-Renaissance*» стала визначною в її кар'єрі (Іл. 2.32; Іл. 2.33; Іл. 2.34; Іл. 2.35). Підготовка до нього тривала близько року, а робота над перетворенням та розвитком проєкту триває досі та набуває нових актуальних форм.

У 2011 р. в рамках українського національного павільйону була представлена монументальна інсталяція з дерев'яних писанок, що відтворює фрагменти Гентського вітваря братів Яна та Хуберта ван Ейків. Знаменитий вітвар був створений майстрами в 1432 р., і був обраний О. Мась як прототип для відтворення у вигляді мозаїки і в якості символу відродження духовності. Представлена інсталяція – частина більшого багаторічного проєкту, що був презентований в містах України згодом в 2012 р.

На реалізацію проєкту у Венеції було витрачено понад 1 млн. євро, з урахуванням оренди приміщень, організаційних витрат, матеріалів, обслуговування проєкту протягом півроку, реставрації після транспортування. До фінансування були залучені як державні кошти, так і приватних меценатів [43].

Міністерством культури України відповідальність за національний павільйон було покладено на Інститут проблем сучасного мистецтва і особисто на його директора, В. Сидоренка, котрого було призначено комісаром. Кураторами проєкту було обрано Акіле Боніто Оліву, О. Роготченка, а автором текстової концепції стала арт-критик У. Кільтер.

Для інсталяції знадобилось близько 250 тисяч писанок, на кожній з яких зображені людські гріхи, їхні сокровенні думки та щирі бажання. Яйця були розписані людьми різних національностей, різного фаху, віросповідання, а також жінками з колоній і монастирів. Важливим фактором реалізації задуму художниця називає здатність вийти за межі своєї релігії та культури, бажання розвиватися та самовдосконалюватися, підіймаючись над обставинами, які зупиняють та обмежують [73].

Проект з мозаїчним вітварем і ідея Рая на Землі отримали продовження в травні 2012 р. Тепер він отримав назву «*Вітвар Націй*». В завершеному вигляді його вперше було презентовано на Софійській площі в Києві. (Іл. 2.36; Іл. 2.37). Розміри монументальної мозаїки склали 22х38 метрів. Згодом вітвар поїхав у гастролі іншими містами України, зокрема до Одеси.

П'ятнадцять частин, з яких складалась інсталяція, вже налічували 380 тисяч дерев'яних модулів в формі яйця. В розписі писанок взяли участь люди з 42 країн світу. Заготовки надсилали бажаючим поштою, і таким же чином вони повертались до команди художниці вже розписаними. О. Мась зазначає, що отримувала писанки з дуже схожими орнаментами з Австралії, Африки, Ірландії. Це зміцнило її думку в існуванні єдиного культурного коду людства [38; 39; 67].

В серії «*Біоморфний реалізм*» О. Мась вчергове звертається до притаманної їй живописної техніки. Стилiстично твори продовжують проект «Вони серед нас», але з іншою головною ідеєю. На картинах серії художниця ніби відтворює спектр сприйняття кольорів трирічної дитини і крізь поліхромну призму дитячих очей занурює глядача у барвистий флуоресцентний світ (Іл. 2.38; Іл. 2.39). На полотнах знов зображені прості жанрові сценки, в яких присутні діти, птахи, випадкові перехожі. Звичайні побутові речі, які для дитячого світосприйняття є захопливими й дивовижними. Авторська техніка художниці по нанесенню десятків шарів фарби і лаку, що переплітаються, надає поверхні полотна скляний блиск, підкреслюючи плавність форм, контурів і кольорових плям [26].

У 2013 р. художниця знову представила Україну у Венеції. Вона взяла участь у паралельній програмі 55-ї бієнале в експозиції групової виставки «Glasstress» від всесвітньо відомої фабрики скла «Мурано». Проект О. Мась став титульним у виставці і отримав назву «*Квантова молитва*» (Іл. 2.40; Іл. 2.41).

Організатори проекту, котрий відбувається щорічно в рамках бієнале, пропонують видатним художникам сучасності (серед них зокрема в різні роки

були Заха Хадід, Ай Вейвей, Ян Фабр) сумісно з кращими муранськими майстрами-склодувами створювати мистецьки об'єкти. В цьому проєкті О. Мась мала можливість поєднати одразу декілька своїх провідних тем: інтерес до науки й машин, а також дослідження величезного потенціалу визволення й об'єднання, закладеного в мистецтві. Шість автомобільних двигунів були залиті розплавленим склом. Алюміній, з якого виготовлені двигуни, розтікся як вода від жару скла. Чистоту скла О. Мась порівняла з чистотою думки, яка долає усі перепони [82].

Проєкт «Квантова молитва» отримав продовження в серії фотографій, що художниця зробила в момент взаємодії скла й металу. Фото-інсталяція складається з великоформатних зображень на алюмінієво-композитних панелях, виконаних 9-кольоровим струменевим фотодруком високої якості та накритих глянцевою акриловою склом. Фотознімки зберегли гіпнотичний ефект злиття матерії і духу, визволення величезної кількості енергії (Іл. 2.42; Іл. 2.43).

В 2013–2014 рр. О. Мась працювала над проєктом «365» (Іл. 2.44; Іл. 2.45). До цієї серії увійшло загалом близько 400 творів невеликого розміру в різноманітних техніках: акварелі, ескізи ручкою на папері, розрізані частини полотен раніше створених робіт. Кожна картина відповідає дню року, протягом якого тривав проєкт. Сюжети також різноманітні: від заглиблення у творчість П. Пікассо і М. Примаченко, до філософських роздумів. Таким чином художниця зазначає, що щоденні заняття мистецтвом ототожнені з мистецтвом «жити». А для художника його робота – це його життя, і навпаки.

При підготовці до презентації серії на виставці в Москві, О. Мась знов продовжує стратегію взаємодії з публікою. Було запропоновано доєднатися до творчого процесу таким чином: на своїх сторінках в соціальних мережах потрібно було позначити спеціальним хештегом світлину, яка би відповідала особливому дню життя людини. Під час відкриття виставки всі відмічені зображення були показані на сайті проєкту і в експозиції виставки [75].

Серія «*Icons*» (Іл. 2.46; Іл. 2.47), котра також постала в цей час, включає монохромні мінімалістичні роботи з чорними «відбитками» на білому тлі. Чорні плями – це голови та руки людей з картин-шедеврів світового мистецтва. Наприклад, на репродукції картини з цієї серії (Іл. 2.46) бачимо відбитки обличчя та рук Ісуса Христа і дванадцяти апостолів з картини Леонардо Да Вінчі «Тайна вечеря».

Серія отримала назву не тільки через іконічний статус відтворених на полотнах шедеврів. Художниця також зазначає їхню близькість до традиційної ікони. Справді, зображення нагадують ікони, з яких знали коштовні оклади і залишилися видимими тільки відкриті частини тіла.

В рамках бієнале «*Woman in art*» в 2014 було представлено проекти «*Духовні міста*» і «*Мультиверсум*». Останній представляв собою поліптих з чотирьох картин із зображенням планів мечетей з верхньої точки зору (Іл. 2.48). Всього художниця запланувала створити близько 30 робіт в серії. Деякі з них заплановано зробити ескізами для скульптур від трьох до шести метрів, килимів і ювелірних прикрас [7]. Картини виконані із використанням золотої поталі, а саме зображення будівель нагадує розсип різнокольорових дорогоцінних каменів.

Серія «*Духовні міста*» (Іл. 2.49; Іл. 2.50) продовжує міркування художниці на тему культурних, соціальних та духовних взаємозв'язків у суспільстві, а також її дослідження в галузі сучасної урбаністики. До неї увійшли як картини у змішаній техніці, так і інсталяції. Виставки з однойменною назвою пройшли в Мілані та Києві.

В якості модулів, з яких складається фінальне зображення, художниця використовує архітектурні плани різноманітних сакральних будівель. Ці модулі виготовлені із синтетичних матеріалів машинним способом, за допомогою лазерної різки. Художниця перетворює традиційний архітектурний макет на самостійний художній жанр. Фантастичне місто постає на картині як простір, де відкладається досвід народу, воно стає символом людських взаємозв'язків. Відібрані художницею плани будівель

відповідають найкращим зразкам архітектурної думки людства. О. Мась використала зображення планів соборів, мечетей, інших знаменитих будівель європейської та східної традицій, розмістила їх у картинній площині, а також сконструювала монументальні макети-інсталяції у виставковому просторі.

В цей же час розпочато серії *«Mandala Dance»* і *«Mandala Dance East»* (Іл. 2.51; Іл. 2.52; Іл. 2.53). Твори виконані на полотні, на дерев'яних панелях круглого, квадратного і прямокутного формату з використанням авторських стікерів, золотої поталі, лаків. Звернення до духовних традицій сходу є типовим для О. Мась. На санскриті «мандала» означає «коло, космічний порядок». Вибір цієї геометричної форми не випадковий та займає провідне місце в особистій іконографії авторки від самого початку творчості.

Кожне коло складається з безлічі невеликих стікерів у формі яйця з орнаментом, котрі в свою чергу перетворюються на більший візерунок. Стилізовані мотиви виливаються у складні геометричні форми. О. Мась використовує техніку перестановки, комбінування і варіації стікерів, що дозволяє їй за допомогою невеликої кількості простих елементів висловити концепцію мікро і макрокосмосу, нескінченного динамічного руху, медитації та заглиблення.

З 2017 р. художниця почала роботу над серією *«Transformation in Thyself»* (Іл. 2.54; Іл. 2.55). Твори в ній – це колажі великого формату на полотні, з застосуванням авторських стікерів, олійних фарб і графіту. Назва серії перекладається з англійської як «перетворення в собі» і твори в ній логічно продовжують творчі пошуки художниці. Тут вона звертається до своїх попередніх проєктів та мотивів, таких як штрихи у вигляді хвилі, що розходиться по поверхні води, або невидима людському оку звукова хвиля.

Головна ідея серії – постійна й необхідна робота художника над собою, переосмислення речей, постійний рух. Внутрішнє стає зовнішнім, тому деякі форми на картинах буквально нагадують внутрішні органи людини чи енергії, які виринають зсередини та перетворюються у видимі образи. Подекуди аплікації із зім'ятих стікерів нагадують крила, які наче виростають у

художника після болісної трансформації і після того, як до нього повертається муза.

Також у 2017 р. О. Мась розпочала роботу над циклом «*Total WIFI*», в якому вона осмислює таке поняття сучасного світу як сигнал wi-fi, засіб безконтактної, бездротової передачі інформації та його вплив на людину сьогодення (Іл. 2.56; Іл. 2.57). Український критик і куратор сучасного мистецтва К. Дорошенко висловлюється про цей проєкт так: «Гуманізація нефігуративного, авторське примирення абстрактного і загальнозрозумілого. Десакралізація мистецтва заради надлюдського, причетного до людини» [13].

К. Дорошенко таким чином приєднується до думки італійського історика і теоретика мистецтва Акіле Боніто Оліви, котрий був куратором проєкту О. Мась на 54-й Венеційській бієнале, та назвав її творчість неогуманістичною. Поняття неогуманізму є дуже важливим для розуміння мистецтва сучасності. Художники-неогуманісти своїми творами повертають людське, звертаються до людського у суспільстві тотального споживання, до духовності, яка, здається, була втрачена у світових катастрофах та через нещодавні досягнення науки.

О. Мась продовжує використовувати формалістичні прийоми ХХ ст., змішує абстракцію з фігуративом. Чорною фарбою по чорному тлу, пастозними мазками вона наносить ритмічні фактури, що подекуди перетворюються на образи-коди: серце, східний орнамент, ієрогліф, знак. Пошук універсального людського коду, що виводить масове до планетарного – це те, що турбує художницю протягом усього творчого шляху.

В даному проєкті мисткиня звертається до чорного кольору згідно з китайською образотворчою традицією. В ній чорний колір означає концентроване божественне світло, всесвіт, це колір, що народжує всі інші. Таке трактування перегукується з новітніми науковими теоріями про темну матерію і енергію. В цьому сенсі мистецькі пошуки О. Мась збігаються з інтересами художника-сучасника з Великобританії, Аніша Капура, відомого своїми роботами з кольором. В 2016 р. він придбав ексклюзивні права на

Vantablack, найтемніший відтінок чорного кольору. Це сполука на основі вуглецю, котра поглинає 99,96% світла, котре падає на його поверхню. Дивитися на предмет, що пофарбовано цією сполукою – все одно, що дивитися в чорну діру [87].

З 2018 р. виставки О. Мась почали позиціонуватися як виставки художника-метамодерніста. Ця термінологія з'явилася в описах експозицій, як, наприклад, на виставці «Трансфігурація» в Москві [61]. А згодом і у назвах виставок, як то «Meta-art by Mas» в Києві в 2021 р. [8].

2.4. Твори та проєкти з 2020-го р. до сьогодні

У 2020 р. весь світ і наша країна зіткнулася з новим викликом – пандемією COVID-19. Художнє середовище відповіло на це появою безлічі новітніх форм мистецтва та ініціатив. Для підтримки українських митців та вітчизняного арт-ринку в соціальній мережі Facebook було створено групу «Сіль-Соль» з метою продажу творів мистецтва за доступною ціною. Засновники групи, галерист Є. Карась та культурний діяч, колекціонер М. Гельман, серед іншого, своєю метою поставили надання можливості появи нового класу колекціонерів мистецтва.

О. Мась стала активною учасницею цього проєкту, котрий окрім схвальних відгуків отримав також багато негативної критики [19]. Для платформи «Сіль-Соль» художниця розрізала свої попередньо створені роботи на квадрати та виставляла на продаж за ціною в 100 доларів США. Таким чином фрагменти одного твору (великої інсталяції) стали власністю багатьох осіб [46].

Перша з нових живописних серій 2020 р. «*File of memory*» була розпочата під час пандемії COVID-19 на карантині і присвячена практичному дослідженню ідей когнітивних наук (Іл. 2.58; Іл. 2.59). Звична техніка О. Мась, що поєднує акрилові фарби і численні шари лаку на цей раз дещо видозмінена. Художниця додає новий матеріал – олійну пастель. Картини вперше були

представлені на ярмарці сучасного мистецтва Cosmoscow (Москва, Росія) у 2020 р. на стенді галереї a-s-t-r-a gallery (Москва), згодом у галереї Mandarin Maison (Київ) у складі виставки «Meta Art» у 2021 р. [8; 33].

Окремі твори серії викликають асоціацію з полотнами Марка Ротко, представника покоління нью-йоркської школи абстрактного експресіонізму. Площини кольору ніби вібрують, переміщуються між собою, знаходяться в постійному русі та незалежні від верхнього фактурного шару, що його накладено фігурним шпателем. Інші ж, натомість, зберігають ознаки фігуративності. На них ще можна впізнати силуети людей, але вони, як це властиве пам'яті людини, вже майже зникли у нашаруваннях спогадів і фарб. В цій серії О. Мась використовує нетипову для неї колірну гаму. На багатьох полотнах з'являється яскравий малиновий колір.

У серії «*Фламенко*» художниця навпаки повертається до чорно-білого живопису (Іл. 2.60; Іл. 2.61). Експресивний і динамічний, він ніби передає всю сутність іспанського стилю музики і танцю. Витоки фламенко дослідники знаходять в мавританській культурі. Вплив на цей стиль справила також і музика іспанських ромів, котрі прибули в провінцію Андалусія в XV ст. За допомогою живописної техніки, широкими пастозними мазками, накладеними мастихіном, чергуючи плями двох контрастних кольорів, художниця передає характер імпровізації і складний ритм танцю.

Як і в серії «File of memory» в творах помітний вплив американського абстрактного експресіонізму. Але якщо в першому випадку вона послуговується напрацюваннями «живопису кольорових полів», то у «Фламенко» це – «живопис дії». Полотна серії викликають асоціацію із роботами видатного представника цього напрямку, Ф. Клайна. Як і він, О. Мась за допомогою спонтанного жесту, енергійного та виразного мазка розміщує щільний чорний колір у розкритому білому просторі. Чорні заокруглені форми ледве-ледве нагадують постаті, вихоплені з фази танцювального па.

Найбільший проєкт цього часу, над яким О. Мась працює досі має назву «*Райські яйця Мась*» (*Paradise Eggs Mas*). За задумом художниці, він має об'єднати людство, щоб створити величезну художню мозаїку, видиму з космосу, а сама планета Земля буде виконувати роль арт-галереї. Вона обрала яйце як транскультурний символ людства.

Проєкт «Райські яйця Мась» буде реалізований у три етапи. Перший етап – це власне вже існуюча інсталяція «Post vs. Proto-Renaissance», що відтворює світовий мистецький шедевр 1432 р., Гентський вівтар братів ван Ейк, та символізує рай на землі.

Другий етап – це поточний стан проєкту. Художниця розібрала фрагменти вівтаря на безліч окремих менших, деконструювала його задля надання нової сутності. Кожен елемент тепер являє собою самодостатній арт-об'єкт, який розміщено на панно і виставлено на продаж в галереях, на фестивалях, в соціальних мережах і спеціалізованих інтернет-магазинах (Іл. 2.62; Іл. 2.63). Цікавим нововведенням стало залучення технологій блокчейн та криптовалют, за які можна придбати арт-об'єкти. А незабаром вони будуть представлені в якості творів NFT-мистецтва. Дослівно абревіатура NFT розшифровується як non-fungible token, тобто незамінний токен. Насправді, NFT є аналогом цінних паперів. Купівля NFT-токена закріплює за людиною право на володіння цифровим об'єктом в інтернеті: гіфки, картини, фотографії, аудіо або будь-який інший куплений ним файл [31; 34]. Таким чином О. Мась спонукає людей зі сфери інформаційних технологій ставати колекціонерами мистецтва нового типу і долучитися до збору коштів для фінального етапу.

На завершальному, третьому етапі художниця планує побудувати інсталяцію «Шедевр людської раси», котра буде видима з космосу. Розташувати твір мистецтва заплановано в центрі пустелі Невада. Арт-об'єкт складатиметься з понад 5 480 000 елементів-яєць і важитиме понад 300 тон. За задумом мисткині, відвідувачами нового типу художньої виставки стануть

перші космічні туристи, а наша планета стане галереєю людських інсталяцій. Фрагменти проекту вже надіслано Ілону Маску в офіс SpaceX.

О. Мась знов планує поєднати зусилля запрошених помічників для розпису яєць, щоб показати спільні і вічні цінності, притаманні людям з будь якого куточку світу, особливо в такий нестабільний та тривожний час як сьогодні. Для цього ведеться робота над створенням інтернет-платформи, де кожен зможе відчути себе художником. Платформа дозволить створити цифровий макет писанки, надіслати його команді, котра за допомогою 3D-друку відтворить його та зробить частиною великої мозаїки. У задумах художниці також є проект пов'язаний із використанням бурштину, котрий вона хотіла би залучити в сучасному мистецтві. Вона планує створити інсталяції, великі скульптури і ювелірні вироби [73].

Висновки до розділу 2

Від самого початку своєї кар'єри О. Мась веде дуже активну діяльність. Вона працює одночасно над більш ніж двадцятьма проектами. Окрім основних це ще освітні, благодійні проекти, дизайнерські замовлення. Величезний вплив на світосприйняття художниці та на її творчість справили подорожі. О. Мась відвідала близько 60 країн світу.

Її захоплення іншими культурами та релігіями почалося ще від часу навчання в університеті. Вона відмічає вагому роль освіти в своїй творчості та загалом у кар'єрі кожного художника. Такий акцент в мистецькій освіті відповідає тенденціям медамодерну, оскільки в мистецтві XXI ст. досконале володіння техніками живопису і рисунку ще більше, ніж в XX ст. поступається концептуальним практикам та новітнім медіа, а художники оперують складними філософськими поняттями та перетворюються на науковців і дослідників. Академічні знання О. Мась у таких галузях, як наука, філософія цифрових технологій, історія релігій та історія мистецтва, а також її мультикультуралізм створили основу її художньої ідентичності та дозволили

їй створювати позачасові та універсальні витвори мистецтва з метою пошуку нового культурного коду покоління та сприяння творчому діалогу між різними релігіями та соціальними групами. У своїх творах О. Мась досліджує нову естетику і сприйняття людини за часів радикальних соціальних та геополітичних змін, які переживає кожне покоління, незалежно від епохи чи географічне розміщення. Художниці вдається поєднувати яскраву образність із різноманітним інтерпретацій, що ґрунтуються на вічних цінностях. Багатошарові сенси, переплетені в кожному творі мистецтва, занурюють аудиторію в безперервний процес відкриття нових ідей та образів, властивих як європейській, так і східній культурам.

О. Мась притаманне постійне звертання до попередніх проєктів та їх переосмислення, перевикористання фрагментів. Наприклад, у серії «Танець мандали» художниця використовує авторські стікери, на яких зображено мотиви із серії «Reople». Фрагменти попередньо створених робіт з'являються в проєкті «365». Основою проєкту «Райські яйця Мась» є монументальна інсталяція з писанок «Вівтар націй» тощо. Така гра, схожа на заплутаний лабіринт, мережу відсилок і самоцитувань, притаманна мистецтву постмодернізму і метамодернізму.

Творчість О. Мась не вкладається в рамки одного художнього напрямку чи стилю. Мисткиня використовує дуже широкий спектр матеріалів і технік. Вона займається скульптурою і інсталяційним мистецтвом, живописом, графікою, фотографією, концептуальним мистецтвом, дизайном, архітектурою і урбаністикою. Художниця має запатентовану авторську техніку створення об'ємних мозаїчних зображень. Також О. Мась розробила власну, впізнавану техніку багатошарового накладання фарб і лаків. В якості матеріалів використовує як традиційні олійні, акрилові фарби, графіт, акварель, дерево, так і сучасні: силікон, пластмаси, штучну шкіру, акрилове скло тощо. Традиційні живописні техніки поєднує із сучасними технологіями 3D і фотодруку, лазерної різки, цифрового моделювання, інтернет-технологіями блокчейн та NFT.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто мистецькі практики сучасної української художниці Оксани Мась як прояв культури метамодерну. Таким чином було зроблено першу спробу їх опису в контексті цієї концепції.

В результаті аналізу зарубіжних і вітчизняних літературних джерел, котрі стосуються культури і мистецтва доби метамодерну, було зроблено висновки, що тема є новою і тому вона ще повною мірою не розкрита. Кількість досліджень поступово зростає, але основний фокус уваги дослідників становлять література і візуальна культура метамодерну, натомість досліджень в галузі образотворчого мистецтва досить небагато. Тому представлена кваліфікаційна робота може послугувати поштовхом для подальших наукових розробок концепції відносно творчості українських сучасних митців.

Більшість художників, які сьогодні створюють метамодерний культурний продукт, ймовірно, ще не ототожнюють себе із цим терміном. Натомість, дослідники та критики вже мають теоретичну базу, яка дозволяє обговорювати естетичні почуття, що виникають від споглядання цього нового мистецтва.

Для аналізу творчості О. Мась та відстеження еволюції її мистецьких практик було відібрано художні серії та проекти, які постали від початку XXI ст. до сьогодення. В роботі були описані технічні, а також ідейно-тематичні особливості таких проєктів як «Феномен епідермізму», «Чорнобілий реверс», «Вони серед нас», «Пересадка серця», «Драйв», «Люди», «Погляд у Вічність», «Конституція», «Сфери добра та духовного відродження», «Гелій-3», «Post vs. Proto-Renaissance», «Вівтар Націй», «Біоморфний реалізм», «Квантова молитва», «365», «Icons», «Духовні міста», «Мультиверсум», «Танець мандали», «Трансформація в собі», «Total WiFi», «File of memory», «Фламенко», «Райські яйця Мась».

Особливу увагу в роботі було приділено опису і систематизації інформації про творчий шлях художниці. Було виявлено витoki та джерела інспірацій авторського стилю, зазначено головні події, які вплинули на формування її мистецької ідентичності.

Спираючись на результати дослідження, можемо зробити висновки:

1. Мистецькі практики художниці вкладаються в загальний контекст розвитку українського та світового мистецтва доби метамодерну та відповідають його загальним тенденціям, ідеям і темам. З 2018 р. сама художниця, а також куратори її виставок почали позиціонувати представлені проекти як прояв мистецтва метамодернізму.
2. У своїй практиці художниця задіює широкий спектр технік, медіумів та підходів, зокрема, має запатентовану авторську техніку виконання об'ємних арт-об'єктів, а також техніку накладання великої кількості шарів фарби і лаку. Окрім живопису і графіки, О. Мась створює інсталяції, скульптури, фотографії.
3. Твори художниці неможливо віднести до одного виду і напряму мистецтва. Серед її проектів є приклади нео-експресіоністичного живопису («Вони серед нас», «Біоморфний реалізм», «Драйв»), цифрового мистецтва, science art («Духовні міста»), мистецтва участі («Вівтар Націй», «365», «Погляд у Вічність»), відео-арту і саунд-арту («Феномен епідермізму»), паблік-арту («Сфери добра та духовного відродження»).
4. В своїй практиці О. Мась використовує методи апропріації (серія «Icons», «Вівтар Націй», «Танець мандали»), деконструкції («Пересадка серця», проекти в групі Сіль-Соль, «Райські яйця Мась»). Також вона застосовує редімейд-об'єкти («Конституція», «Феномен епідермізму», «Квантова молитва»).
5. Провідні теми та ідеї творів художниці: мультикультуралізм, пошук єдиного культурного коду людства, межі та сутність мистецтва, вплив процесів глобалізації, синтез внутрішнього і зовнішнього,

національного традиційного декоративного мистецтва із сучасними методами образотворчості, наукові досягнення і вплив сучасних технологій, ідея колективного авторства.

Разом із тим, у дослідженні було дотично окреслено тему найновіших видів мистецтва, таких як NFT-арт або крипто-мистецтво, які набувають актуальності у середовищі вітчизняних і зарубіжних науковців. Прикладом цього виду мистецтва в практиці О. Мась є проєкт «Райські яйця Мась».

На підставі проведеного нами дослідження, можна також зробити висновок, що в українському науковому та мистецькому середовищі існує певна упередженість стосовно особистості художниці та її мистецтва, що більшою мірою пов'язано з комерційною складовою її мистецьких практик.

Варто також зазначити, що дослідження було ускладнене значною кількістю наявних у відкритому доступі джерел, які є неточними, суперечливими та лише дезінформують читача. Це зумовлює необхідність продовження пов'язаних із темою досліджень із застосуванням методів наукової достовірності та всебічності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адашевская Л. Вне "волны". *Диалог искусств*. 2009. № 2. С. 34–37.
2. Акімов Д. Основні функції музеїв у контексті маркетингу мистецтва. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. № 36. С. 3–8.
3. Бабічева В. Феномен збереження національних традицій у творчості сучасних українських митців. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. 2012. № 4. С. 144–146.
4. Базель – столиця сучасного мистецтва. *Наша газета*. URL: <https://nashagazeta.ch/news/culture/10000> (дата звернення: 17.05.2022).
5. Бистрякова В., Осадча А., Гула Є. Культурно-мистецький вимір епохи метамодернізму. *Актуальні наукові проблеми. Розгляд, рішення, практика. Київський національний університет технологій та дизайну*. 2017. С. 44–47.
6. Ван ден Аккер Р., Вермюлен Т. Метамодернізм. Историчность, Аффект и Глубина после постмодернизма / пер. з англ. В. Липки. Москва : РИПОЛ классик, 2020. 342 с.
7. Вечные миры Оксаны Мась. *Art Plus*. 2014. С. 18–23. URL: <https://issuu.com/artplus/docs/art8> (дата звернення: 16.05.2022).
8. Відкриття персональної виставки мистецтва Оксани Мась в Mandarin Maison, 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=O4imU5fghv4> (дата звернення: 16.05.2022).
9. Гелий-3 Оксана Мась, 2010. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6QIM0e26N1E> (дата звернення: 16.05.2022).
10. «Гелий-3: Ультиматум/Возрождение», или чем удивила одесситов Оксана Мась? *Одесская Жизнь*. URL: <https://odessa-life.od.ua/article/747-gelii-3-ultimatum-vozhrozhdenie-ili-chem-udivila-odessitov-oksana-mas> (дата звернення: 17.05.2022).
11. Де кураторство / уклад.: К. Носко, В. Лук'янець. Київ : IST Publishing, 2017. 256 с.

12. Демократична школа "Майбутні". Що таке метамодернізм? Література з Симоном Радченком, 2021. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g1kssASz5Ck> (дата звернення: 16.05.2022).
13. Дорошенко К. Регуманізація мистецтва. *Your Art*. URL: <https://supportyourart.com/columns/dehumanization/> (дата звернення: 16.05.2022).
14. Дорошенко К. Соработники Бога. URL: <https://artguide.com/posts/210> (дата звернення: 17.05.2022).
15. Дроздовський Д. Дискусійність метамодернізму в аспекті теорії постпостмодернізму. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Літературознавство*. 2018. 3–4. С. 58–71.
16. Дроздовський Д. Література й візуальне мистецтво епохи метамодернізму: Трансгресія, транс-міграція, транзитивність. *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*. 2013. № 8. С. 248–255.
17. Зіневич В. Синтез традицій і новацій у сучасному писанкарстві України. *Арт-простір*. 2018. № 3. С. 93–96.
18. Зіненко А. Ідентичність як образ у проектах Оксани Мась. *Мистецтвознавство України*. 2017. № 17. С. 79–85.
19. Інтерв'ю Оксана Мась 28.06.2020 в прямому ефірі. Ведучий Євгеній Карась, 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gpV1QGXipls> (дата звернення: 16.05.2022).
20. Ирония и мемы. Как достучаться до молодой аудитории. URL: <https://incrussia.ru/understand/ironiya-i-memu-kak-dostuchatsya-do-molodoj-auditorii/> (дата звернення: 16.05.2022).
21. Інститут проблем сучасного мистецтва. URL: <http://www.mari.kiev.ua> (дата звернення: 17.05.2022).
22. Келюх В. Метамодернізм як компроміс між вічністю і тимчасовістю. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2018. № 51. С. 45–49.

23. Котова О. Особливості Одеської школи живопису з другої половини ХХ століття до сьогодні. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2013. № 9. С. 137–145.
24. Кравцова М. Перманентна революція в Музеї Людвіга в Будапешті. *Artgid*. URL: <https://artguide.com/posts/1501> (дата звернення: 17.05.2022).
25. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України ХХ – поч. ХХІ ст. Київ : ArtHuss, 2019. 496 с.
26. Лозяна О. Воля – саме те, що шукає кожен. *Віче*. 2012. № 9. С. 71.
27. Любко Дереш, Олег Шинкаренко - Введення в метамодернізм (Частина 1), 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TOene4U7ofk> (дата звернення: 16.05.2022).
28. Ляшенко Е. К вопросу о механизмах гармонизации визуальных художественных образов современной культуры. *Художественное образование: стандарты, инновации, стартапы*. 2017. С. 45–50.
29. Макінтайр Л. Постправада / пер. з англ. Р. Свято. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
30. Маніфест Метамоделізму. *The Syncretic Times*. URL: <https://thesyncretictimes.wordpress.com/2016/02/22/metamodernist-manifesto-ukrainian/> (дата звернення: 16.05.2022).
31. Мараховська К. Nft-арт як сучасний вид аудіовізуального мистецтва. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2022. № 12–13. С. 736–739.
32. Мась О. Каталог. Спецпроект "Вони серед нас". Київ, 2007. 18 с.
33. Мась Оксана. *a-s-t-r-a – Платформа и галерея для покупки современного искусства*. URL: <https://www.a-s-t-r-a.com/blogs/artists/mas-oksana> (дата звернення: 16.05.2022).
34. Мачулін Л. Вплив NFT (невзаємозамінних токенів) на світ мистецтва. *Культура України*. 2022. № 75. С. 67–77.
35. Мірошніченко В. С. Метамоделізм, осциляція, інтерпеляція. *Культура України. Серія: Культурологія*. 2017. № 55. С. 109–117.

36. *Музей сучасного українського мистецтва Корсаків*. URL: <https://msumk.com/about/> (дата звернення: 17.05.2022).
37. Одробінський Ю. Метамодернізм і скульптура: світовий і український контекст. *Гілея: науковий вісник : Зб. наук. праць*. № 132. С. 261–265.
38. Оксана Мась – автор проекта "Алтарь Наций", 2013. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=grnyJmt3i-c> (дата звернення: 16.05.2022).
39. Оксана Мась. Видео монтажа панно проекта "Алтарь Наций" в г.Киев на Софиевской площади (2012). *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tjESP8o2LhU> (дата звернення: 16.05.2022).
40. Оксана Мась в чёрном и белом. *Антиквар*. URL: <https://antikvar.ua/oksana-mas-v-chyornom-i-belom/> (дата звернення: 18.05.2022).
41. Оксана Мась и её "Золотой кувшин" на выставке в Киеве/Выставки/Дом Художников. *2queens: Информационно-развлекательный портал*. URL: <http://2queens.ru/Articles/Vystavki-Drugie-vystavki/Oksana-Mas-i-eyo-Zolotoj-kuvshin-na-vystavke-v-Kieve.aspx?ID=648> (дата звернення: 13.05.2022).
42. Оксана Мась: Кто из украинских художников продуктивен как я? *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2011/05/5/78211/> (дата звернення: 18.05.2022).
43. Оксана Мась – об источнике финансирования своих проектов, договорных продажах на аукционах и необходимости арт-менеджеров. *Капитал*. URL: <https://www.capital.ua/ru/publication/35567-oksana-mas-ob-istochnike-finansirovaniya-svoikh-proektov-dogovornykh-prodazhakh-na-auktsionakh-i-neobkhodimosti-art-menedzherov> (дата звернення: 17.05.2022).
44. Оксана Мась "Феномен эпидермизма". URL: <https://kiev.vgorode.ua/event/vystavky/184492-oksana-mas-fenomen-erydermyzma> (дата звернення: 16.05.2022).
45. Оксана Мась. *Time Out*. URL: <https://www.timeout.ru/msk/artwork/134998> (дата звернення: 16.05.2022).

46. Оксана Мась. Новый проект. 29.10.2020, 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fJZffOTas9U> (дата звернення: 16.05.2022).
47. Осадча О. Питання духовності в суспільстві метамодернізму. *Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес.*: Міжнар. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів, м. Харків, 7–8 квіт. 2015 р. Ч. 3. Харків, 2015. С. 198–199.
48. Павліченко С. Сучасний український арт-ринок: проблеми і рішення. *Матістеріум*. 2015. № 59. С. 57–61.
49. Паркомунa / упоряд. Т. Кочубинська. Київ : Publish Pro Ltd., PinchukArtCentre, 2018. 208 с.
50. Пол К. Цифровое искусство / пер. з англ. А. Глебовская. Москва : Ad Marginem, 2017. 272 с.
51. Порожнякова Н. Виставочна діяльність проекту. Арт-туризм у контексті задач соціальної екології. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 4. С. 217–219.
52. Роготченко О. Бієнале'55 як лакмус сучасного концепту. *Сучасне мистецтво*. 2014. № 10. С. 176–180.
53. Роготченко О. Друге відродження. *Щорічний науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми*. 2017. № 13. С. 220–223.
54. Сальникова Е. Визуальная культура в медиасреде. Современные тенденции и исторические экскурсы. Москва : Прогресс-Традиция, 2017. 552 с.
55. Сіренко Л. "Чорнобильдорф" – нова опера старого світу. *The Claquers*. URL: <https://theclaquers.com/posts/5458> (дата звернення: 16.05.2022).
56. Смутная алчба – 3: Сборник интервью (альманах) / сост: Е. Голубовский, Е. Деменок. Одесса : Колодрук, 2012. 220 с.
57. Спосіб виготовлення декоративних зображень та картин : пат. 50569 Україна : МПК10 В44F 7/00, В44F 11/00, В44F 1/00, В44F 9/00. № 201000186; заявл. 11.01.2010; опубл. 10.06.2010, Бюл. № 11. 3 с.
58. Тищук Є. Гелій-3. Ультиматум/відродження. *Віче*. 2010. № 9. С. 69.

59. Томпсон Д. Как продать за \$12 миллионов чучело акулы / пер. з англ. Н. Лисова. Москва : Азбука, 2019. 416 с.
60. Торнтон С. 33 митці у трьох актах / пер. з англ. О. Міхед, І. Шувалова, Ю. Мазур. Київ : ArtHuss, 2018. 368 с.
61. «Трансфігурація» в Москві. *ART Узел. Независимый медиапроект о современном искусстве*. URL: <http://artuzel.com/content/transfiguraciya-v-moskve> (дата звернення: 18.05.2022).
62. Україна на 54-й Венеціанській бієннале: Яйця вкрутую. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2011/05/30/79591/> (дата звернення: 18.05.2022).
63. Український художник нагороджений на кінофестивалі, 2012. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_b2jmrblbVY (дата звернення: 17.05.2022).
64. Український культурний фонд. URL: <https://ucf.in.ua> (дата звернення: 16.05.2022).
65. Українські писанки прикрасили вулиці Монако та Венеції. *Inspired*. URL: <https://inspired.com.ua/creative/art/pysanky-oksana-mas/> (дата звернення: 16.05.2022).
66. Художники Одеси: Мась Оксана. *Галерея "Ника" – художественная онлайн галерея г. Одессы*. URL: https://www.gallerynika.com/artists/mas_oksana/ (дата звернення: 13.05.2022).
67. Художник Оксана Мась общается со священниками, 2012. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1WCiZn1mLTM> (дата звернення: 16.05.2022).
68. Центр української культури та мистецтва. URL: <http://www.dolesko.com> (дата звернення: 16.05.2022).
69. Чому в Україні досі немає музею сучасного мистецтва? Конспект круглого столу. *LB.ua*. URL: https://rus.lb.ua/culture/2017/10/25/380220_chomu_ukraini_dosi_nemaie_muzeyu.html (дата звернення: 17.05.2022).

70. Чому в українському мистецтві є великі художниці / упоряд. К. Яковленко. Київ : Publish Pro Ltd., PinchukArtCentre, 2019. 224 с.
71. Шеретюк Р. Духовне майбутнє людства через призму мистецького доробку сучасної української художниці Оксани Мась. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2019. № 42. С. 50–54.
72. Яковлев О. Мистецтво в системі мережевих комунікацій ХХІ ст. *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей*. 2019. С.153–157.
73. Яркая представительница европейской арт-сцены и художница Оксана Мась о смелости практического поступка, знаменитых писанках и Рае на Земле – artflash. *artflash*. URL: <https://artflashmagazine.ru/yarkaya-predstavitelnicza-sovremennoj-evropejskoj-art-sczeny-hudozhnicza-oksana-mas-o-smelosti-prakticheskogo-postupka-znamenityh-pisankah-i-rae-na-zemle/> (дата звернення: 18.05.2022).
74. 10 найдорожчих сучасних українських художників. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2010/07/9/53056/> (дата звернення: 18.05.2022).
75. «365. Жизнь на всю оставшуюся жизнь». Персональная выставка Оксаны Мась в Cube. Moscow. URL: <https://estetmag.ru/365-zhizn-na-vsyu-ostavshuyusya-zhizn-personalnaya-vystavka-oksany-mas-v-cube-moscow/> (дата звернення: 17.05.2022).
76. ART МАСЬ – heritage-gallery. URL: <https://www.heritage-gallery.ru/koriya-art-lanskoj> (дата звернення: 17.05.2022).
77. D'Alleva A. *Methods & Theories of Art History*. 2nd ed. London : Laurence King Publishing, 2018. 192 p.
78. Danto A. C. *After the end of art. Contemporary art and the pale of history*. Oxfordshire : Princeton University Press, 2014. 272 p.
79. Dziamski G. *Sztuka po końcu sztuki. Sztuka początku XXI wieku*. Poznań : Galeria Miejska Arsenal, 2009. 255 p.
80. Giżycki M. *Koniec i co dalej? Szkice o postmodernizmie, sztuce współczesnej i końcu wieku*. Gdańsk : słowo/obraz terytoria, 2001. 164 p.

81. Hicks A. *The global art compass. New directions in 21st century art.* London : Thames&Hudson, 2014. 224 p.
82. Ianina Cozari. "Квантовая молитва" и художница Оксана Мась в NK-gallery в Антверпене, 2017. *YouTube.* URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TSmUfFdocEk> (дата звернения: 17.05.2022).
83. Jadzińska M. *Duże dzieło sztuki. Sztuka instalacji. Autentyzm, zachowanie, konserwacja.* Kraków : Universitas, 2012. 460 p.
84. Looking into Eternity by Oksana Mas / Оксана Мась "Взгляд в вечность", 2010. *YouTube.* URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HNBoKvWIMV0> (дата звернения: 16.05.2022).
85. Moszynska A. *Sculpture now.* London : Thames&Hudson, 2013. 232 p.
86. Notes on Metamodernism. URL: <http://www.metamodernism.com> (date of access: 16.05.2022).
87. Pantone. Самый черный цвет в мире принадлежит одному человеку, и он празднует свою победу через Instagram. *Pantone.* URL: <https://pantone.ru/articles/the-worlds-blackest-color-belongs-to-one-person> (дата звернения: 17.05.2022).
88. PinchukArtCentre. URL: <https://new.pinchukartcentre.org/ua> (date of access: 17.05.2022).
89. The Glory of Ukraine. *Meridian International Center.* URL: <http://www.meridian.org/thegloryofukraine/oksanagallery.html> (date of access: 16.05.2022).
90. Turner L. *The Metamodernist Manifesto. The Metamodernist Manifesto | Luke Turner (2011).* URL: <http://www.metamodernism.org> (date of access: 16.05.2022).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. ГЛОСАРІЙ

Апропріація (appropriation) – у мистецтві це використання вже існуючих об'єктів чи зображень із незначною трансформацією або зовсім без неї. Використання методу апропріації відіграло значну роль в історії мистецтва постмодернізму (літературного, образотворчого, музичного та сценічного). Апропріація тісно пов'язана із темою плагіату в мистецтві.

Арт-об'єкт – специфічна художня форма, твір сучасного, концептуального мистецтва, близький до поняття скульптури, але такий, що не може бути описаний традиційними методами.

Відео-арт – це вид мистецтва, який спирається на використання відеотехнологій. Відеоарт може мати багато форм: записи, які транслюються по телебаченню; інсталяції в галереях або музеях; твори, які транслюються онлайн, розповсюджуються у вигляді відеокасет або DVD; вистави, які можуть включати один або кілька телевізорів, відеомоніторів і проєкції, що відображають живі або записані зображення та звуки.

Інсталяція – це художній жанр тривимірних творів, які часто створені для певного місця та призначені для трансформації сприйняття простору. Як правило, цей термін застосовується до інтер'єрів приміщень, тоді як зовнішні інтервенції часто називають публічним мистецтвом (public art), ленд-артом, однак межі між цими термінами розмиті.

Мистецтво нових медіа – включає твори мистецтва, розроблені та виготовлені за допомогою технологій електронних медіа, що включають віртуальне мистецтво, комп'ютерну графіку, комп'ютерну анімацію, цифрове мистецтво, інтерактивне мистецтво, звукове мистецтво, Інтернет-арт, відеоігри, робототехніку, 3D-друк. Термін визначає таким чином створене мистецтво, яке відрізняє себе від традиційної образотворчості (наприклад, архітектури, живопису, скульптури тощо).

Мистецтво участі – це підхід до створення мистецтва, який залучає громадськість до творчого процесу, дає змогу стати співавторами, редакторами та спостерігачами твору. Цей вид мистецтва є неповним без фізичної взаємодії глядачів. Він має намір кинути виклик домінуючій формі створення мистецтва на Заході, в якій невеликий клас професійних художників створює мистецтво, а публіка бере на себе роль пасивного спостерігача або споживача, тобто купує роботи професіоналів на ринку.

Редімейд (ready-made) – термін, що означає знайдені в звичайному житті предмети, або товари масового виробництва, які митець відібрав і модифікував. Художник вибирає об'єкт (або об'єкти), переставляє чи об'єднує їх, дає назву, робить опис, поміщає в мистецький контекст (експонує в галереї або музеї). Таким чином знайдений об'єкт стає твором мистецтва.

Саунд-арт – це вид мистецтва, в якому звук використовується як основний медіум або матеріал. Як і багато жанрів сучасного мистецтва, звукове мистецтво може мати міждисциплінарний характер або використовуватися в гібридних формах.

NFT-арт – вид сучасного цифрового мистецтва, який застосовує технології блокчейн. Купівля NFT-твору мистецтва закріплює за людиною право на володіння цифровим об'єктом в інтернеті: гіфки, картини, фотографії, аудіо або будь-який інший куплений ним файл.

ДОДАТОК Б. СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Іл. 1.1. Вонгечі Муту. "Сімейне дерево" (2012). Колаж, змішана техніка. URL: https://artsandculture.google.com/asset/IAETJ5iP2bdkQw?childAssetId=mwFVN1kBLi_Yjg (дата звернення: 19.05.2022)
2. Іл. 1.2. Ель Анацуї. "У світі, але світу не пізнати" (2009). Алюміній, мідний дріт. Фото – галерея "October" (Лондон). URL: <https://elanatsui.art/artworks/el-anatsui-in-the-world-but-dont-know-the-world-2009> (дата звернення: 19.05.2022)
3. Іл. 1.3. Вім Делвуа. "Клоака" (2000). Змішана техніка. URL: <https://wimdelvoeye.be/work/cloaca/cloaca-original-1/> (дата звернення: 19.05.2022)
4. Іл. 2.1. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 1. Архів музею.
5. Іл. 2.2. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 2. Архів музею.
6. Іл. 2.3. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 3. Архів музею.
7. Іл. 2.4. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 4. Архів музею.
8. Іл. 2.5. О. Мась. "Без назви" (1994). Картон, пастель. Фото [66].
9. Іл. 2.6. О. Мась. "Ритуал" (1995). Картон, пастель. Фото [66].
10. Іл. 2.7. О. Мась. "Бізнес" (1995). Монументально-декоративне панно, змішана техніка. Фото І. Антонець.
11. Іл. 2.8. О. Мась. Проєкт "Феномен епідермізму" (2004). Арт-об'єкт, змішана техніка. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
12. Іл. 2.9. О. Мась. Проєкт "Феномен епідермізму" (2004). Арт-об'єкт, змішана техніка. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)

13. Іл. 2.10. О. Мась. "Ноти", серія "Чорно-білий реверс" (2005). Полотно, олія, лак. Фото [76].
14. Іл. 2.11. О. Мась. "Помпиду", серія "Чорно-білий реверс" (2005). Полотно, олія, лак. Фото [76].
15. Іл. 2.12. О. Мась. "Блаженний", серія "Вони серед нас" (2007). Полотно, олія, лак. Фото [32].
16. Іл. 2.13. О. Мась. "Трійця", серія "Вони серед нас" (2007). Полотно, олія, лак. Фото [32].
17. Іл. 2.14. О. Мась. Проєкт "Пересадка серця" (2007-2013). Арт-об'єкт, макет автомобільного двигуна, натуральна шкіра. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
18. Іл. 2.15. О. Мась. Проєкт "Пересадка серця" (2007-2013). Арт-об'єкт, макет автомобільного двигуна, натуральна шкіра. Фото [33].
19. Іл. 2.16. М. Рей. "Подарунок" (1921). Арт-об'єкт, праска, цвяхи. URL: <https://magazine.artland.com/the-visionary-photographs-of-man-ray/> (дата звернення: 18.05.2022)
20. Іл. 2.17. М. Оппенгейм. "Чашка, блюдце та ложка у хутряній обшивці" (1936). Арт-об'єкт, чашка, блюдце, ложка, хутро. URL: https://www.moma.org/learn/moma_learning/meret-oppenheim-object-paris-1936/ (дата звернення: 18.05.2022)
21. Іл. 2.18. О. Мась. Серія "Драйв" (2007). Полотно, олія, лак. URL: <https://thebestartist.info/uk/2021/oksana-mas> (дата звернення: 18.05.2022)
22. Іл. 2.19. О. Мась. "Beach-3", серія "Люди" (2014). Полотно, акрил, олівець, лак. Фото [33].
23. Іл. 2.20. О. Мась. "Sea-shore", серія "Люди" (2012). Полотно, акрил, олівець, лак. Фото [33].
24. Іл. 2.21. О. Мась. "Погляд у Вічність" (2010). Інсталяція, мозаїчне панно, змішана техніка. Фото І. Антонєць.
25. Іл. 2.22. Табличка до мозаїчного панно "Погляд у Вічність" у Національному заповіднику "Софія Київська". Фото І. Антонєць.

26. Іл. 2.23. Ай Вейвей. "Насіння соняшника" (2010). Інсталяція в Турбінному залі галереї Тейт Модерн (Лондон). Порцеляна, ручний розпис. URL: https://artchive.ru/publications/3532~Aj_da_Vejvej_Samy_e_j_arkie_gromkie_i_vazhnye_raboty_kitajskogo_buntarja (дата звернення: 18.05.2022)
27. Іл. 2.24. О.Мась. Проєкт "Конституція" (2010). Арт-об'єкт, змішана техніка. URL: <https://chernomorsk.com.ua/news/v-il-ichievskom-muzieie-otkrylas-vystavka-ukrainskoi-khudozhnitsy-oksany-mas> (дата звернення: 18.05.2022)
28. Іл. 2.25. О.Мась. Проєкт "Конституція" (2010). Арт-об'єкт, змішана техніка. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
29. Іл. 2.26. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" (2010). Інсталяція, змішана техніка. URL: <http://2queens.ru/Uploads/Yelizaveta/Spheres.jpg> (дата звернення: 12.04.2022)
30. Іл. 2.27. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" (2010). Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://gpidesign.com/2016/03/egg-stravagent-murals/> (дата звернення: 12.04.2022)
31. Іл. 2.28. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" на вулиці в Монте-Карло (2011). Арт-об'єкт, змішана техніка. Фото [65].
32. Іл. 2.29. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" на вулиці в Монте-Карло (2011). Арт-об'єкт, змішана техніка. Фото [65].
33. Іл. 2.30. О.Мась. Проєкт "Гелій-3" (2010). Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
34. Іл. 2.31. О.Мась. Проєкт "Гелій-3" (2010). Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
35. Іл. 2.32. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка. Фото [73].
36. Іл. 2.33. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка. Фото [73].

37. Іл. 2.34. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://thebestartist.info/uk/2021/oksana-mas> (дата звернення: 18.05.2022)
38. Іл. 2.35. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://thebestartist.info/uk/2021/oksana-mas> (дата звернення: 18.05.2022)
39. Іл. 2.36. О.Мась. Проєкт "Вівтар націй" (2012). Софійська площа, Київ. Інсталяція, змішана техніка. URL: <https://thebestartist.info/uk/2021/oksana-mas> (дата звернення: 18.05.2022)
40. Іл. 2.37. О.Мась. Проєкт "Вівтар націй" (2012). Софійська площа, Київ. Інсталяція, змішана техніка. Фото [14].
41. Іл. 2.38. О.Мась. "1154", серія "Біоморфний реалізм" (2019). Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак. Фото [33].
42. Іл. 2.39. О.Мась. Серія "Біоморфний реалізм" (2017). Полотно, олія, олівець, лак. Фото [76].
43. Іл. 2.40. О.Мась. Проєкт "Квантова молитва" (2013). Арт-об'єкт, алюміній, муранське скло. URL: <https://artukraine.com.ua/a/oksana-mas--iskusstvo-delaet-nas-lyudmi-imenno-kultura-sozdaet-civilizaciyu/> (дата звернення: 18.05.2022)
44. Іл.2.41. О.Мась. Проєкт "Квантова молитва" (2013). Арт-об'єкт, алюміній, муранське скло. URL: <https://artukraine.com.ua/a/oksana-mas--iskusstvo-delaet-nas-lyudmi-imenno-kultura-sozdaet-civilizaciyu/> (дата звернення: 18.05.2022)
45. Іл. 2.42. О.Мась. Фотопроєкт "Квантова молитва" (2015). Алюмінієво-композитна панель, 9-колірний фотодрук високої якості, акрилове скло. Фото [76].
46. Іл. 2.43. О.Мась. Фотопроєкт "Квантова молитва" (2015). Алюмінієво-композитна панель, 9-колірний фотодрук високої якості, акрилове скло. Фото [76].

47. Іл. 2.44. О.Мась. "28.02.14", серія "365" (2014). Полотно, акрил, авторські стікери. Фото [33].
48. Іл. 2.45. О.Мась. "Медитація 27.04.14", серія "365" (2014). Полотно, акрил. Фото [33].
49. Іл. 2.46. О.Мась. "Тайна вечеря", серія "Icons" (2014). Полотно, акрил. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
50. Іл. 2.47. О.Мась. "Святий Миколай", серія "Icons" (2014). Полотно, акрил. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
51. Іл. 2.48. О.Мась. Проєкт "Мультиверсум" (2014). Полотно, акрил, поталь. URL: <https://mandarin-maison.com/ru/product/kartyna-medresse-2-oksana-mas/> (дата звернення: 18.05.2022)
52. Іл. 2.49. О.Мась. Проєкт "Духовні міста" (2014). Інсталяція, акрил, лазерна нарізка. URL: <https://artukraine.com.ua/a/oksana-mas--iskusstvo-delaet-nas-lyudmi-imenno-kultura-sozdaet-civilizaciyu/> (дата звернення: 18.05.2022)
53. Іл. 2.50. О.Мась. Проєкт "Духовні міста" (2014). МДФ панелі, акрил, лазерна нарізка. URL: <http://www.visit-city.com/exhibitions/oksana-mas-transfiguration/> (дата звернення: 18.05.2022)
54. Іл. 2.51. О.Мась. Проєкт "Mandala Dance" (2015). Дерев'яна панель, авторські стікери. URL: <http://www.visit-city.com/exhibitions/oksana-mas-transfiguration/> (дата звернення: 18.05.2022)
55. Іл. 2.52. О.Мась. Проєкт "Mandala Dance East" (2015). Дерев'яна панель, авторські стікери, поталь. Фото [76].
56. Іл. 2.53. О.Мась. Проєкт "Mandala Dance East" (2015). Дерев'яна панель, авторські стікери, поталь. Фото [33].
57. Іл. 2.54. О.Мась. "Transformation in Thyself-4", серія "Transformation in Thyself" (2017). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак. Фото [33].

58. Іл. 2.55. О.Мась. "Transformation in Thyself-3", серія "Transformation in Thyself" (2017). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак. Фото [33].
59. Іл. 2.56. О.Мась. "Total Wi-Fi 26", серія "Total Wi-Fi" (2020). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак. Фото [33].
60. Іл. 2.57. О.Мась. "Total Wi-Fi 18", серія "Total Wi-Fi" (2019). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак. Фото [33].
61. Іл. 2.58. О.Мась. "File of Memory #10", серія "File of Memory" (2020). Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак. Фото [33].
62. Іл. 2.59. О.Мась. "File of Memory #22", серія "File of Memory" (2020). Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак. Фото [33].
63. Іл. 2.60. О.Мась. Серія "Фламенко" (2020). Полотно, акрил. URL: http://www.nkgallery.be/redesign/artist_work/oksana-mas (дата звернення: 12.04.2022)
64. Іл. 2.61. О.Мась. Серія "Фламенко" (2020). Полотно, акрил. URL: http://www.nkgallery.be/redesign/artist_work/oksana-mas (дата звернення: 12.04.2022)
65. Іл. 2.62. О.Мась. Проєкт "Райські яйця Мась" (2020). Дерево, нітроемаль, акрил, лак. URL: <https://masoksana.com/> (дата звернення: 12.04.2022)
66. Іл. 2.63. О.Мась. Проєкт "Райські яйця Мась" (2020). Дерево, нітроемаль, акрил, лак. Фото І. Антонець.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Іл. 1.1. Вонгечі Муту. "Сімейне дерево" (2012). Колаж, змішана техніка.

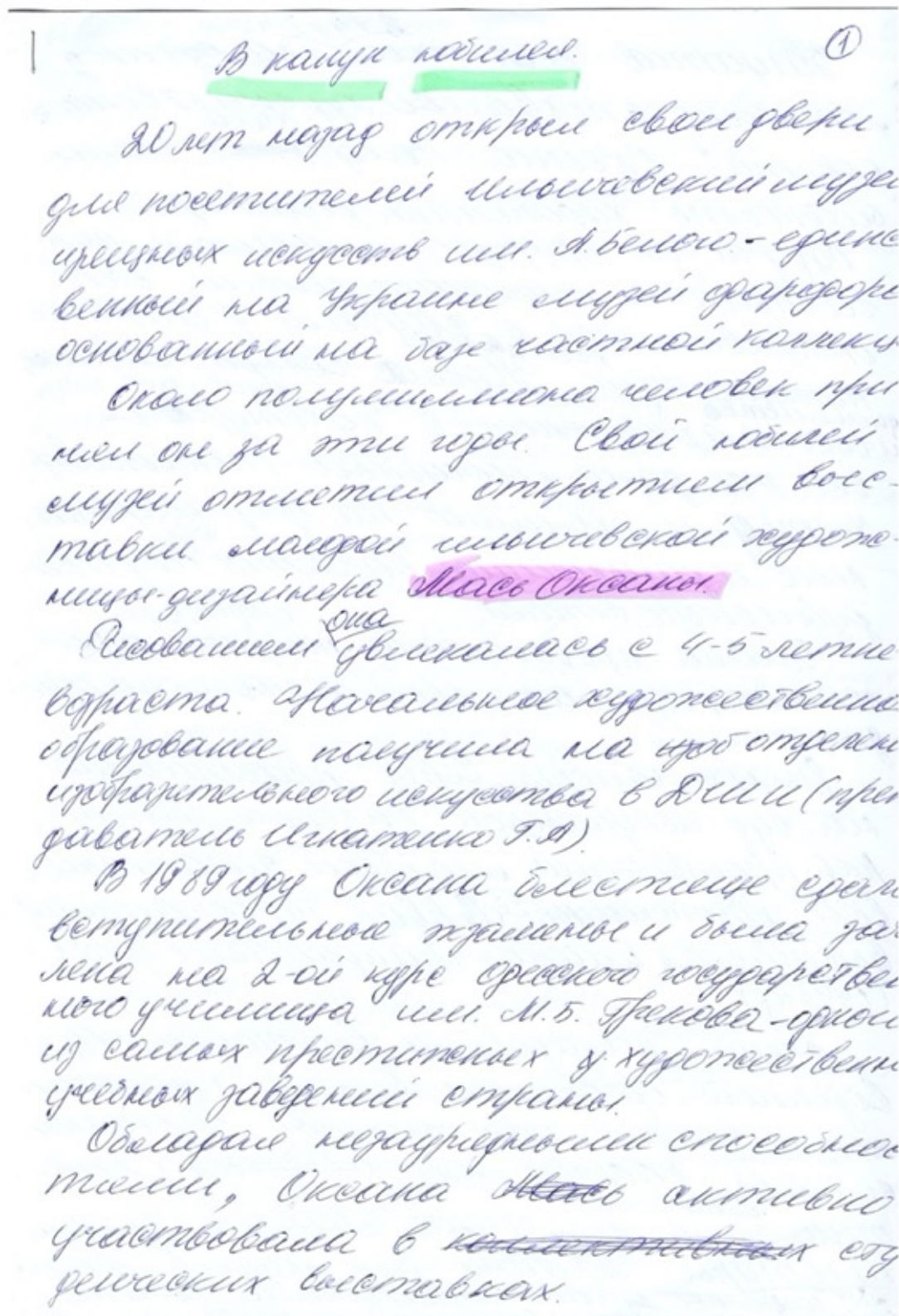

Іл. 1.2. Ель Анацуй. "У світі, але світу не пізнати" (2009). Алюміній, мідний дріт.

Іл. 1.3. Вім Дельвуа. "Клоака" (2000). Змішана техніка.

РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ТВОРАХ ОКСАНИ
МАСЬ 2000–2022 РОКІВ

Іл. 2.1. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 1

в 1992 р.

Зацитував диплом на оцінку
 «отлично с похвалой художественного
 совета», Оксана получила стипендию
 а именно художника-режисера.
 Бурю от природы членской энер-
 гичности и свободомыслием, она
 отправилась с мужем в мароккан-
 путешествие ^{всей семьей} Новое горное, страна,
 и обогнала ^{спусти материал} ^{обзор} ^{с экран мира} культуру -
 всё это дало молодой талант твор-
 честву и позволило на формирова-
 ние и дальнейшее развитие индиви-
 дуального стиля.
 Оксана продолжала творчески ра-
 ботать, создавая новое и новое кино-
 драмы.
 Вскоре картина "Серге" представила
 на суд искушенного орусского зрителя
 ряд произведений молодой талантливой
 художницы. Это первая персональная
 выставка имени трансформации утех
 (1993 год)

Далше поспероваши выставки, про-
 водимые орусскими союзами художни-
 ков и союзами художников Украины
 (г. Киев). ^{или} часть ~~экспонатов~~ картин
 была закуплена Министерством
 культуры Украины для музеев страны.
 В 1998 году Оксана работала художницей
 в музее (Великобританская империя)

В 1992 году Оксана получила стипендию художника-режисера, а именно художника-режисера. Бурю от природы членской энергичности и свободомыслием, она отправилась с мужем в марокканское путешествие всей семьей. Новое горное, страна, и обогнала культуру - всё это дало молодой талантливости и позволило на формирование и дальнейшее развитие индивидуального стиля. Оксана продолжала творчески работать, создавая новое и новое кинодрамы. Вскоре картина "Серге" представила на суд искушенного орусского зрителя ряд произведений молодой талантливой художницы. Это первая персональная выставка имени трансформации утех (1993 год). Далше поспероваши выставки, проводимые орусскими союзами художников и союзами художников Украины (г. Киев). часть картин была закуплена Министерством культуры Украины для музеев страны. В 1998 году Оксана работала художницей в музее (Великобританская империя).

Іл. 2.2. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 2

авансав серця фресков
 Анонім в броду, молодий художник
 миша отванемляе представити
 свое работы в нормал городе.
 В 1994 году в восстановлении зал
 митовського музею українських мистецтв
 им. Я. Білого открывае ~~еще одна~~
 персональна виставка елмас.
 Оксана. Это была одна из самых
 маленьких тогда ^{и первая} ~~работ~~ ^{была представле}
 работа, выполненная в совершен-
 но новой технике - технике, кото-
 рая через несколько лет ^{была}
запатентована и получила
 название ^{Своей организацией и фиксации}
^{современной} ~~рекорд~~ ^{изменил} ~~ее~~ ^{идею}
 в котором ~~серед~~ ^{не было} ~~элемент~~
 виставка мась ~~оказал~~
 это ~~была~~ ^{короткая} ~~и~~ ^{самых} ~~интересной~~
^{экономической} ~~в истории~~
 и всезнающего ~~востановил~~ ^{в истории}
 музей. снова успех, слава и ... еше-
 дневной упорной труд.
 Благодаря ~~между~~ ^{оформили} ~~мершей~~
 и международными ^{способностями}, Оксана
 создает ~~ряд~~ ^{серию} новых работ. С каждой
 картиной совершенствует свое
 мастерство ^{художницы}, оттачивает
 ее талант.
 Следующая ^{персональная} виставка
 молодой ^{украинской} ~~художницы~~ ^{состоится}
 в Галлерии, в Галерии украинского
 искусства в Европе

Найчистіше-Паше...
 Оксана
 Українська
 художниця

Лл. 2.3. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 3

високою оцінку творчості мистецтва
Оксана дає присутуючим на
презентації представителів українсь-
ких диаспор в Німеччині, Бельгії
і Голландії. А проєкт України в
Голландії, в частині,
отримав: „Ми очікуємо побачити
типичне неовіснене роботи,
виконане в сучасних традиційних
середовищах з характерними для
даного регіону особливостями.
Що то, що представлено на виставці
ілюструє, порадило нас зокрема
ілюструє естетичним краском,
модерною стилем. Художественної
якості цих проєктів поєднані з
Європи. Це говорить про високому
професійному рівні мистецтва українсь-
кого.“ Роботи виконані на висо-
кому європейському рівні”

Вернувшись додому, Оксана
всоби дитини за роботу. Робота
до цього часу була зупинена,
она пише нове і нове картини.
Через кілька місяців відкриється
виставка перекладів українськ.
Мистецтва на самій престижній
площадці України - в централь-
ній виставці Союзу художників
(ч.Київ). Виставка представляє
якісні роботи.

Іл. 2.4. Рукопис до відкриття виставки О. Мась в Музеї образотворчих мистецтв ім. О. Білого м. Чорноморськ (1998). Сторінка 4

Іл. 2.5. О. Мась. "Без назви" (1994). Картон, пастель.

Іл. 2.6. О. Масъ. "Ритуал" (1995). Картон, пастель.

Іл. 2.7. О. Мась. "Бізнес" (1995). Монументально-декоративне панно, змішана техніка.

Іл. 2.8. О. Мась. Проєкт "Феномен епідермізму" (2004). Арт-об'єкт, змішана техніка.

Іл. 2.9. О. Мась. Проєкт "Феномен епідермізму" (2004). Арт-об'єкт, змішана техніка.

Іл. 2.10. О. Мась. "Ноти", серія "Чорно-білий реверс" (2005). Полотно, олія, лак.

Іл. 2.11. О. Мась. "Помпиду", серія "Чорно-білий реверс" (2005). Полотно, олія, лак.

Іл. 2.12. О. Мась. "Блаженный", серія "Вони серед нас" (2007). Полотно, олія, лак.

Іл. 2.13. О. Мась. "Трійця", серія "Вони серед нас" (2007). Полотно, олія, лак.

Іл. 2.14. О. Мась. Проєкт "Пересадка серця" (2007-2013). Арт-об'єкт, макет автомобільного двигуна, натуральна шкіра.

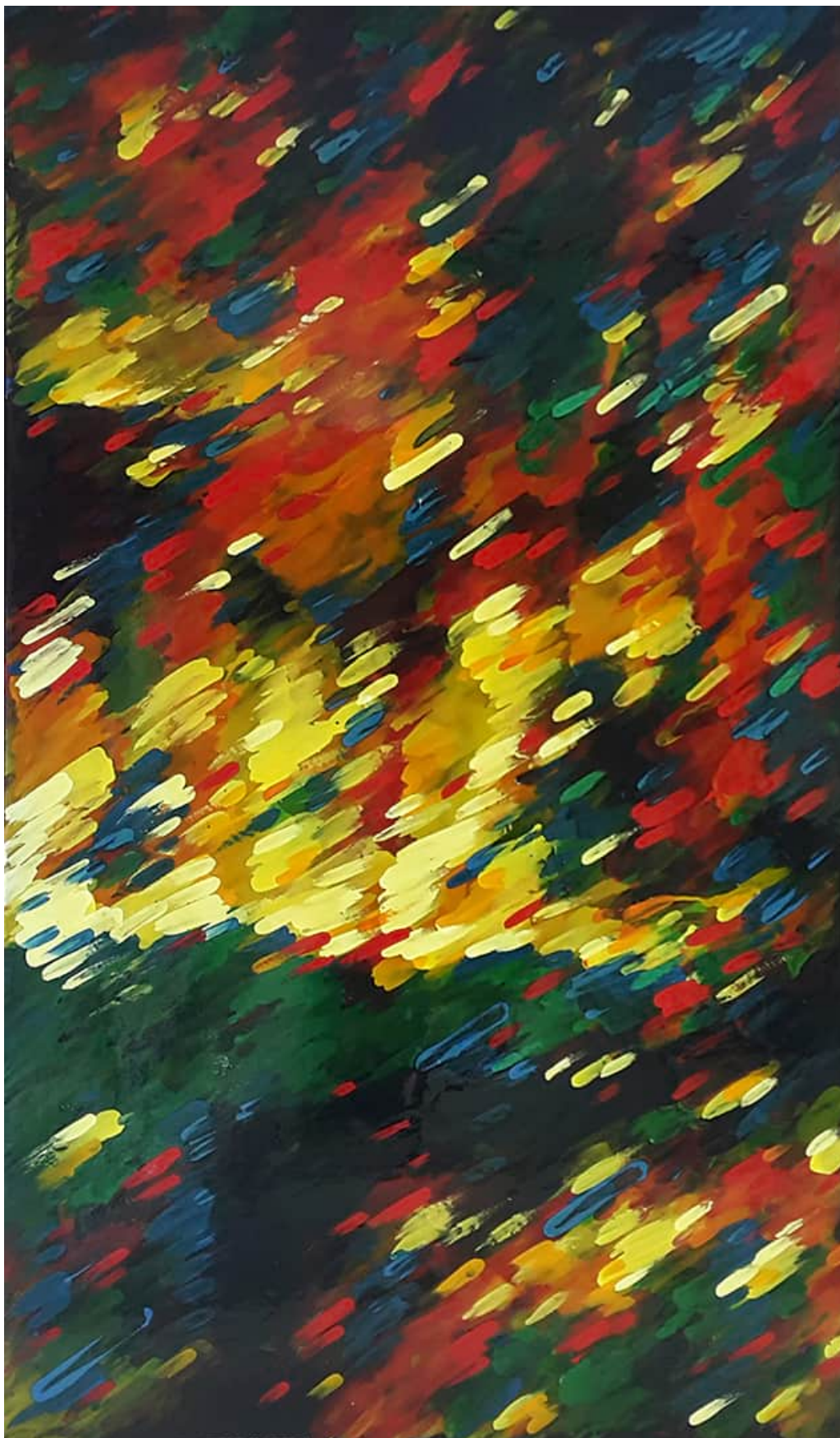
Іл. 2.15. О. Мась. Проєкт "Пересадка серця" (2007-2013). Арт-об'єкт, макет автомобільного двигуна, натуральна шкіра.

Іл. 2.16. М. Рей. "Подарунок" (1921). Арт-об'єкт, праска, цвяхи.

Іл. 2.17. М. Оппенгейм. "Чашка, блюдце та ложка у хутряній обшивці" (1936).
Арт-об'єкт, чашка, блюдце, ложка, хутро.

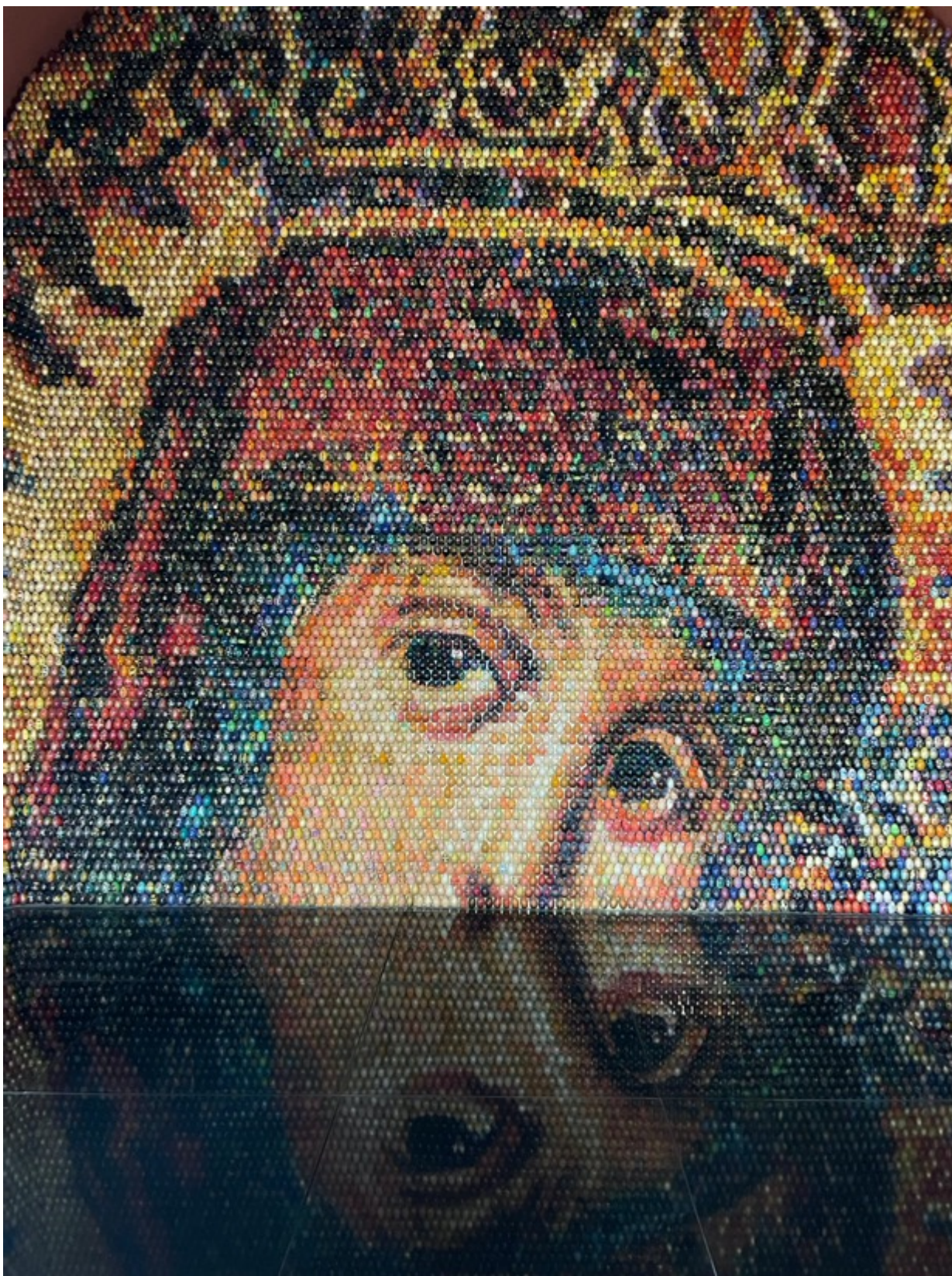
Іл. 2.18. О. Мась. Серія "Драйв" (2007). Полотно, олія, лак.

Іл. 2.19. О. Мась. "Beach-3", серія "Люди" (2014). Полотно, акрил, олівець, лак.

Іл. 2.20. О. Мась. "Sea-shore", серія "Люди" (2012). Полотно, акрил, олівець, лак.

Іл. 2.21. О. Мась. "Погляд у Вічність" (2010). Інсталяція, мозаїчне панно, змішана техніка.

Іл. 2.22. Табличка до мозаїчного панно "Погляд у Вічність" у Національному заповіднику "Софія Київська".

Іл. 2.23. Ай Вейвей. "Насіння соняшника" (2010). Інсталяція в Турбінному залі галереї Тейт Модерн (Лондон). Порцеляна, ручний розпис.

Іл. 2.24. О.Мась. Проект "Конституція" (2010). Арт-об'єкт, змішана техніка.

Іл. 2.25. О.Мась. Проект "Конституція" (2010). Арт-об'єкт, змішана техніка.

Іл. 2.26. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" (2010).
Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.27. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" (2010).
Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.28. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" на вулиці в Монте-Карло (2011). Арт-об'єкт, змішана техніка.

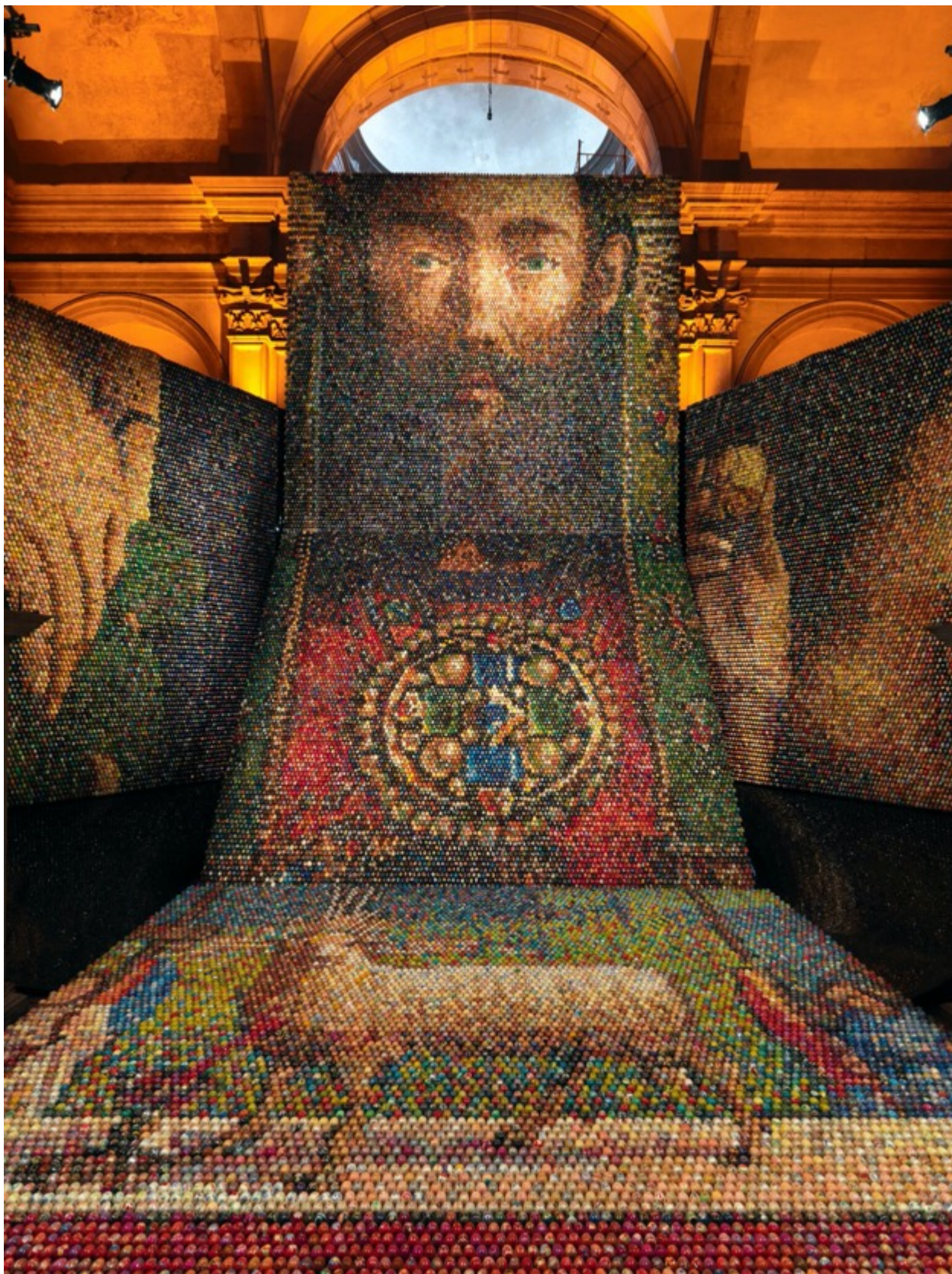
Іл. 2.29. О.Мась. Проєкт "Сфери добра і духовного відродження" на вулиці в Монте-Карло (2011). Арт-об'єкт, змішана техніка.

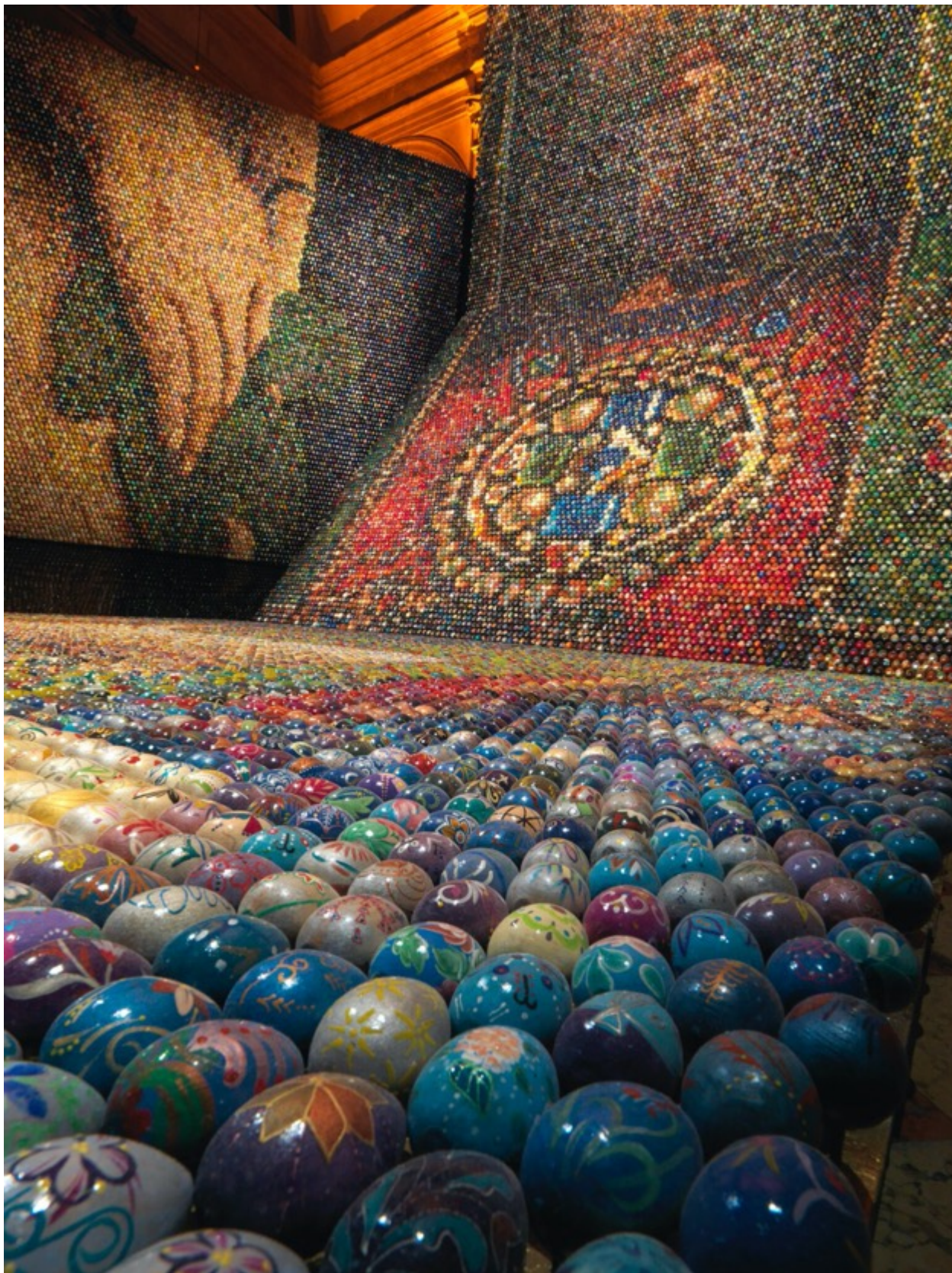
Іл. 2.30. О.Мась. Проект "Гелій-3" (2010). Інсталяція, змішана техніка.

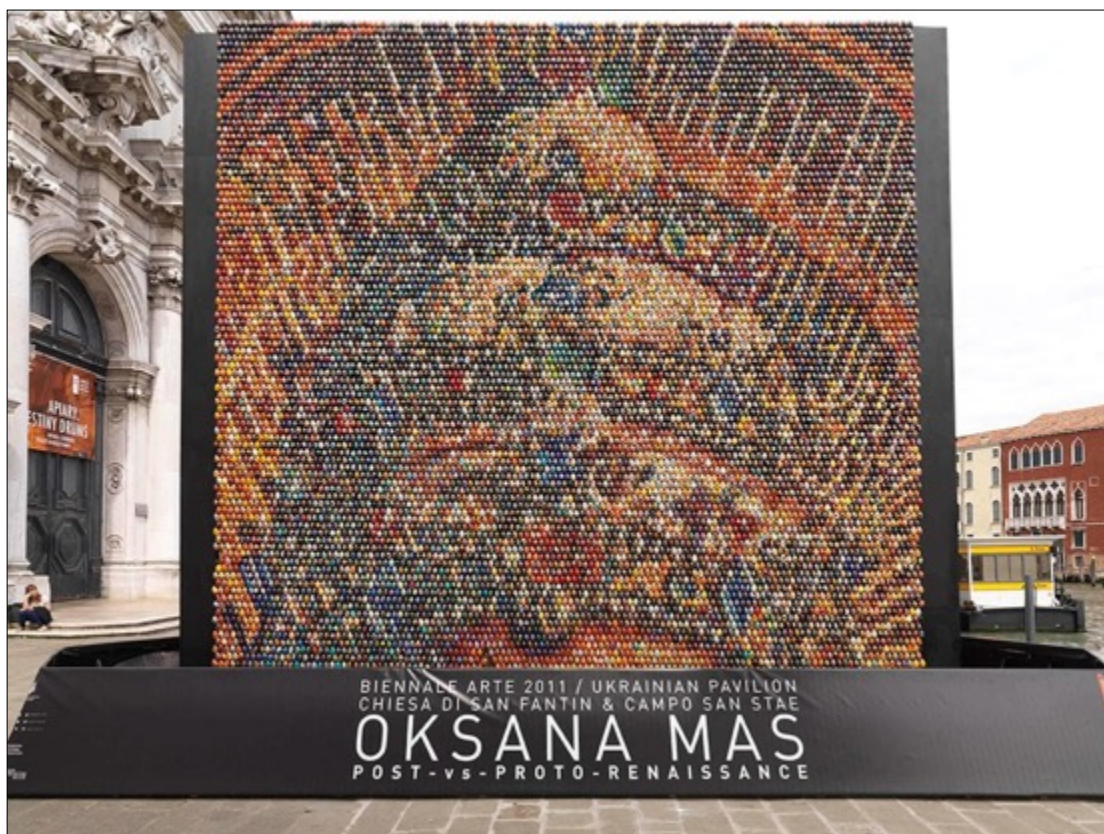
Іл. 2.31. О.Мась. Проект "Гелій-3" (2010). Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.32. О.Масъ. Проект "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.33. О.Масъ. Проект "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.34. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.35. О.Мась. Проєкт "Post vs. Proto-Renaissance" (2011). Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.36. О.Мась. Проєкт "Віттар націй" (2012). Софійська площа, Київ.
Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.37. О.Мась. Проєкт "Віттар націй" (2012). Софійська площа, Київ.
Інсталяція, змішана техніка.

Іл. 2.38. О.Мась. "1154", серія "Біоморфний реалізм" (2019). Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак.

Іл. 2.39. О.Мась. Серія "Біоморфний реалізм" (2017). Полотно, олія, олівець, лак.

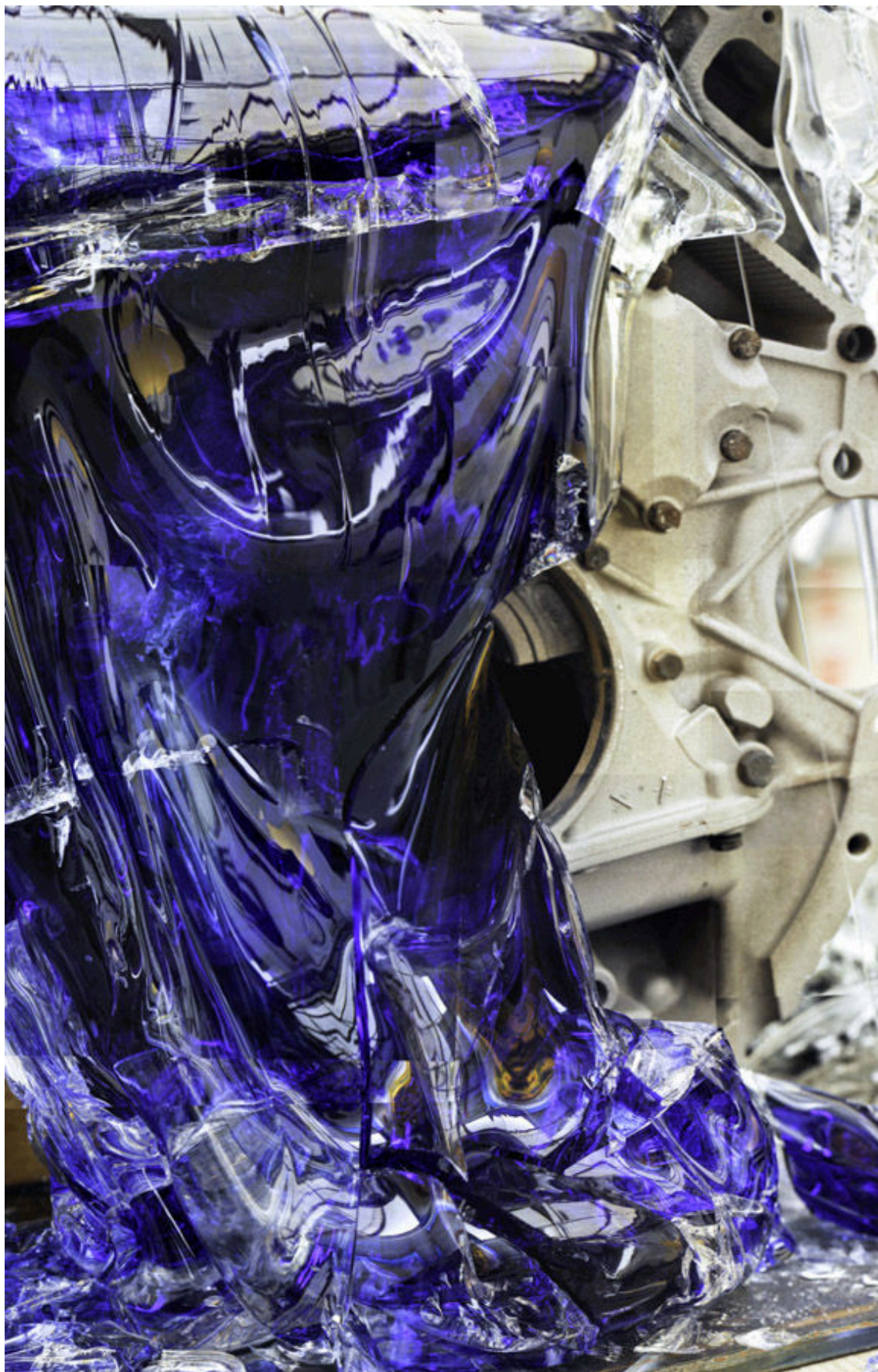

Іл. 2.40. О.Мась. Проєкт "Квантова молитва" (2013). Арт-об'єкт, алюміній, муранське скло.

Іл. 2.41. О.Мась. Проєкт "Квантова молитва" (2013). Арт-об'єкт, алюміній, муранське скло.

Іл. 2.42. О.Мась. Фотопроект "Квантова молитва" (2015). Алюмінієво-комполитна панель, 9-колірний фотодрук високої якості, акрилове скло.

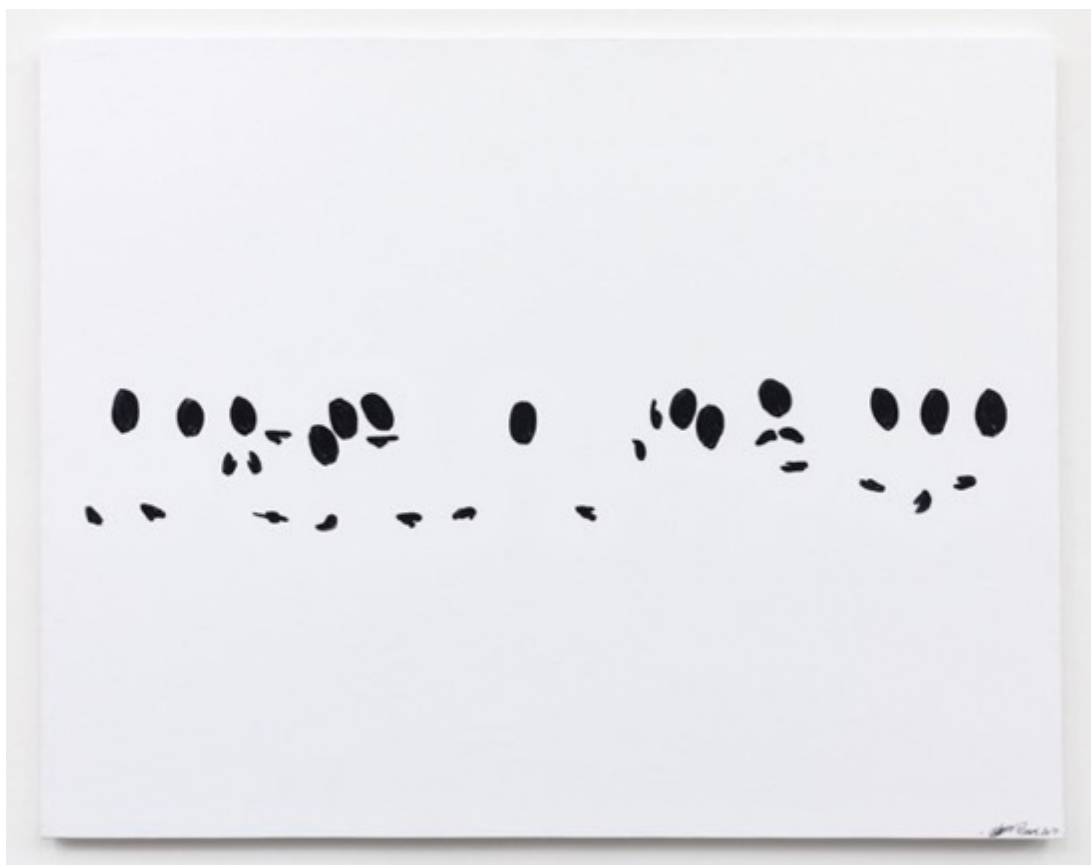
Іл. 2.43. О.Мась. Фотопроект "Квантова молитва" (2015). Алюмінієво-композитна панель, 9-колірний фотодрук високої якості, акрилове скло.

Іл. 2.44. О.Мась. "28.02.14", серія "365" (2014). Полотно, акрил,
авторські стікери.

Іл. 2.45. О.Мась. "Медитація 27.04.14", серія "365" (2014). Полотно, акрил.

Іл. 2.46. О.Мась. "Тайна вечеря", серія "Іcons" (2014). Полотно, акрил.

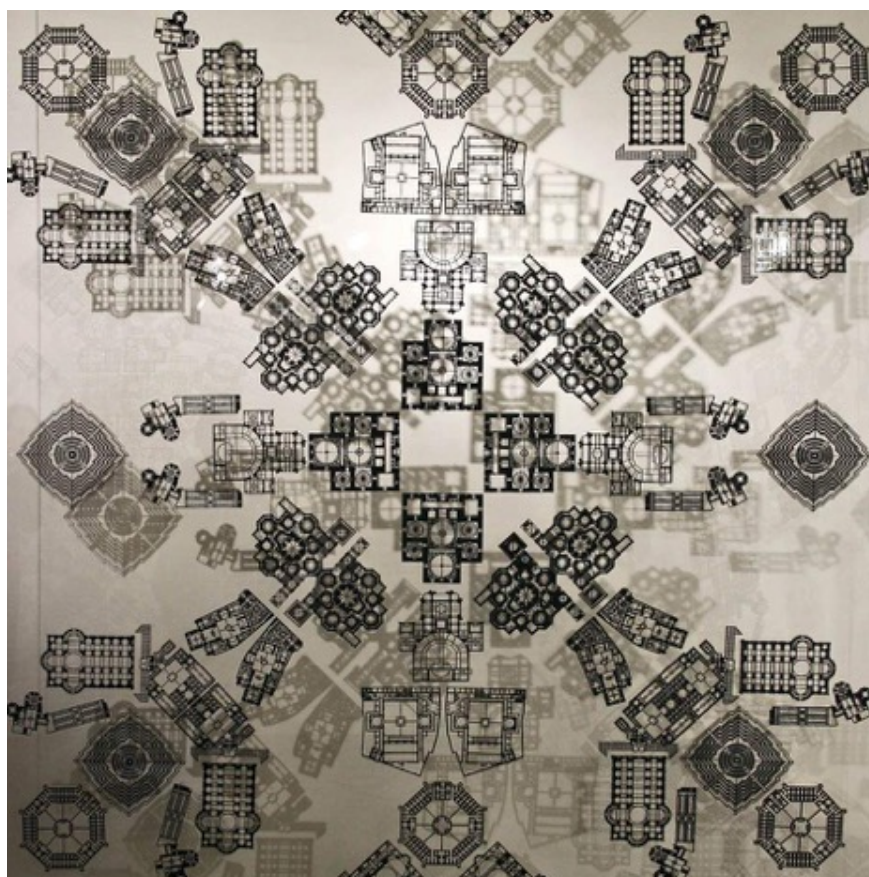
Іл. 2.47. О.Мась. "Святий Миколай", серія "Іcons" (2014). Полотно, акрил.

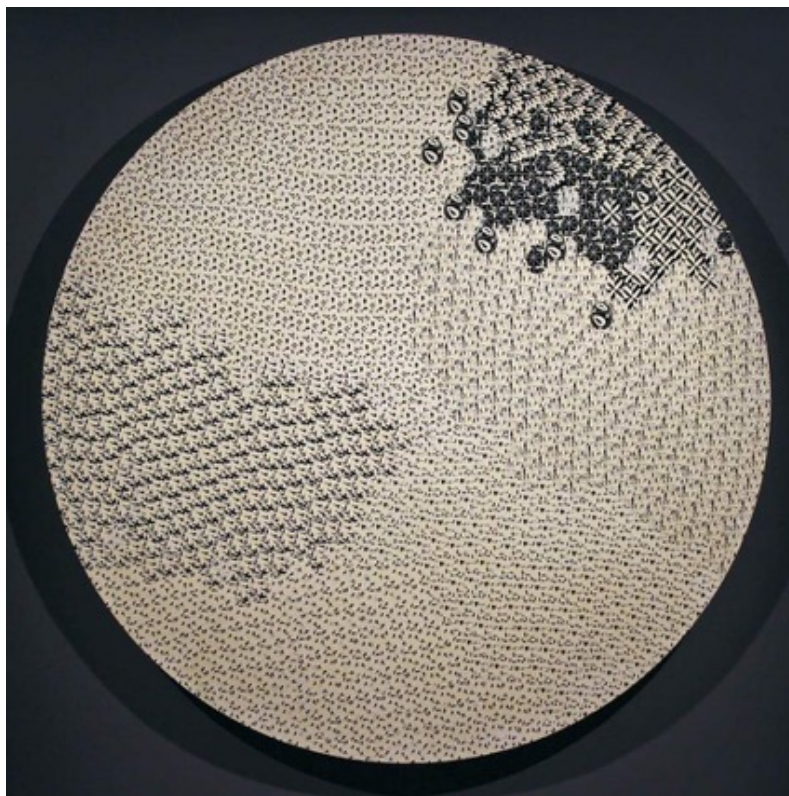
Іл. 2.48. О.Мась. Проєкт "Мультиверсум" (2014). Полотно, акрил, поталь.

Іл. 2.49. О.Мась. Проєкт "Духовні міста" (2017). Інсталяція, акрил, лазерна нарізка.

Іл. 2.50. О.Мась. Проєкт "Духовні міста" (2017). МДФ панелі, акрил, лазерна нарізка.

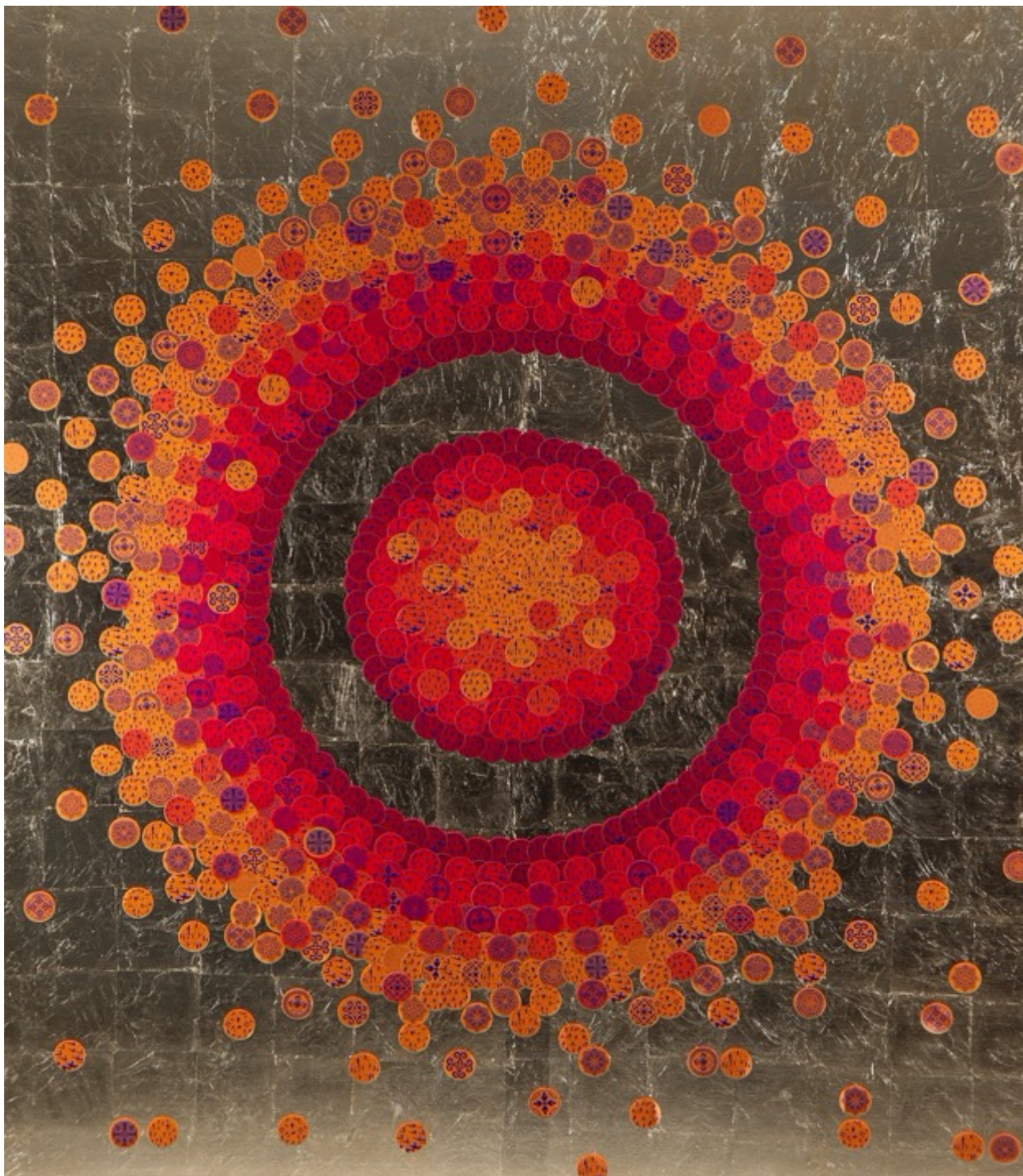

Іл. 2.51. О.Масъ. Проект "Mandala Dance" (2015). Дерев'яна панель,
авторські стікери.

Іл. 2.52. О.Масъ. Проект "Mandala Dance East" (2015). Дерев'яна панель,
авторські стікери, поталь.

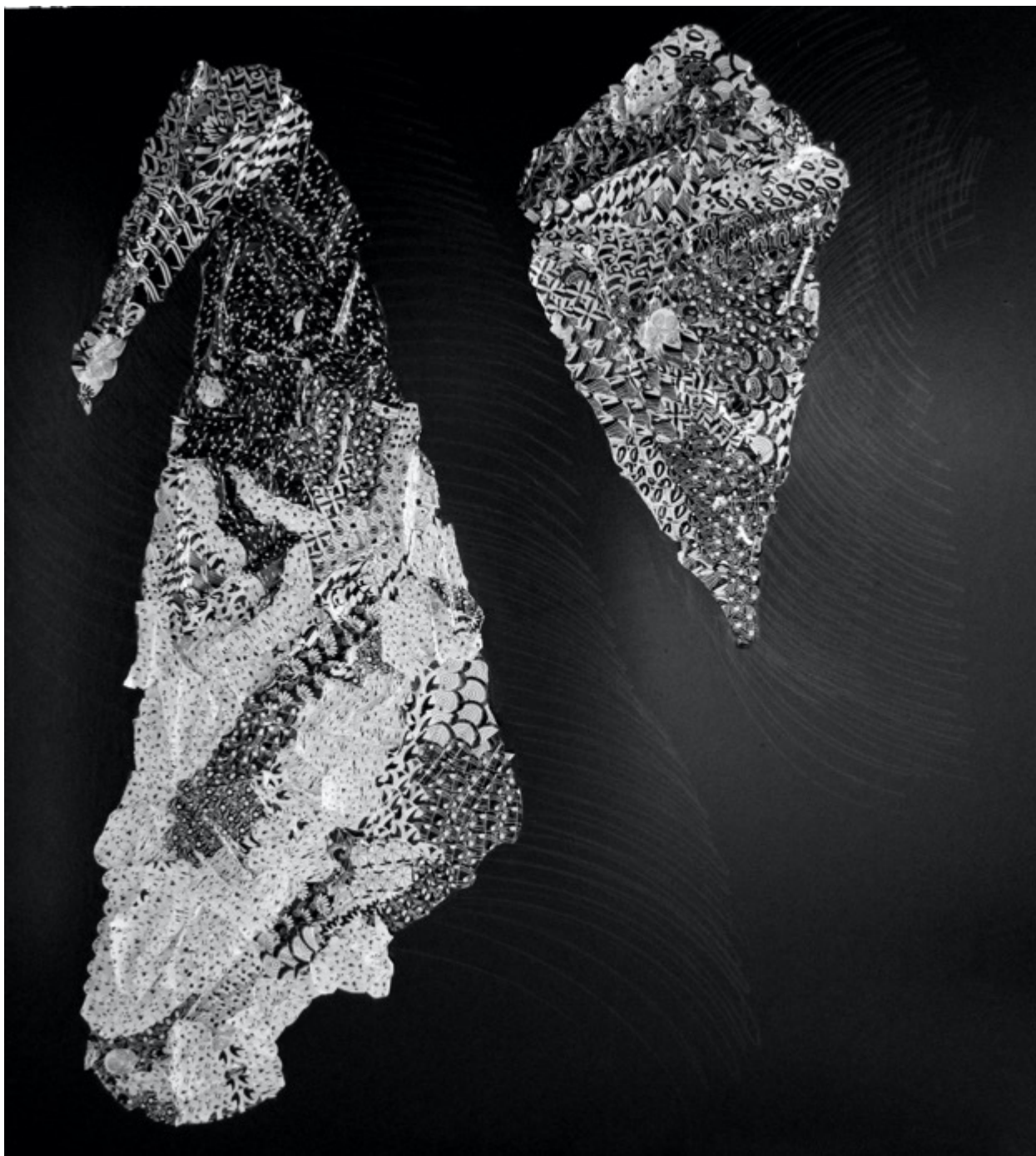

Іл. 2.53. О.Масъ. Проєкт "Mandala Dance East" (2015). Дерев'яна панель,
авторські стікери, поталь.

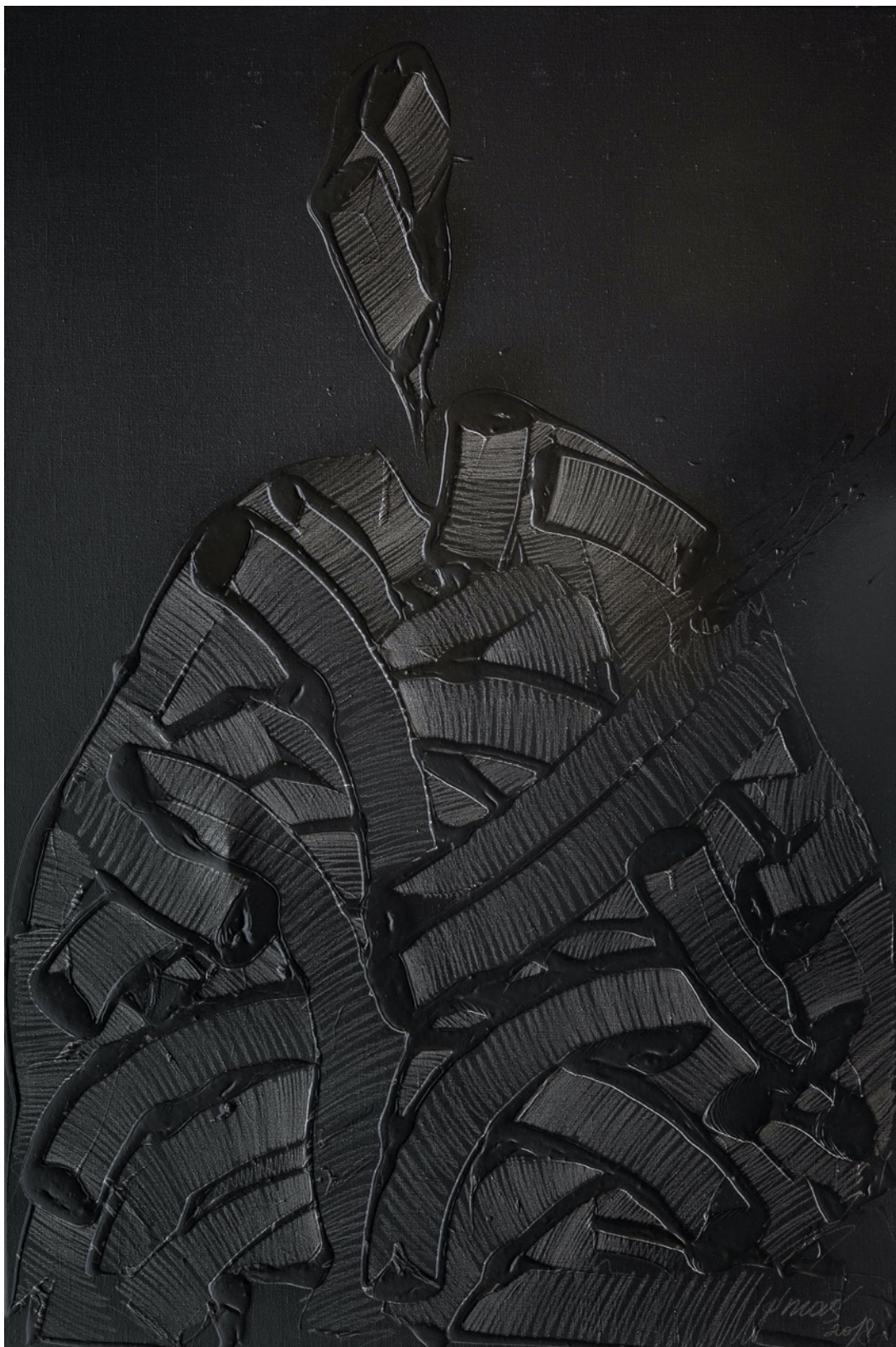
Іл. 2.54. О.Мась. "Transformation in Thysel-4", серія "Transformation in Thysel" (2017). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак.

Іл. 2.55. О.Мась. "Transformation in Thyself-3", серія "Transformation in Thyself" (2017). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак.

Іл. 2.56. О.Мась. "Total Wi-Fi 26", серія "Total Wi-Fi" (2020). Полотно, акрил, авторські стікери, олівець, лак.

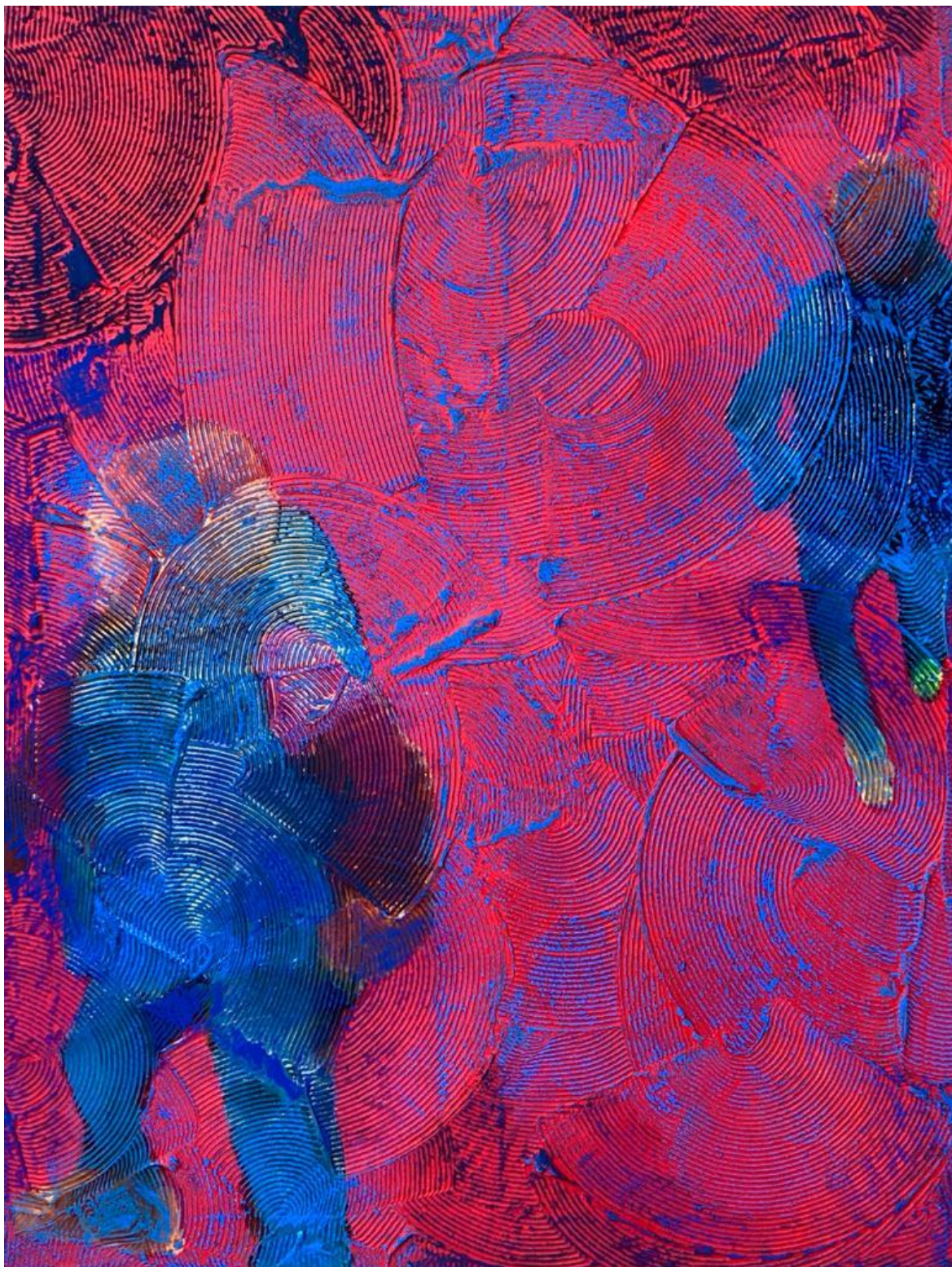

Іл. 2.57. О.Мась. "Total Wi-Fi 18", серія "Total Wi-Fi" (2019). Полотно, акрил, олівець, лак.

Іл. 2.58. О.Масъ. "File of Memory #10", серія "File of Memory" (2020).

Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак.

Іл. 2.59. О.Масъ. "File of Memory #22", серія "File of Memory" (2020).

Полотно, акрил, олія, олійна пастель, лак.

Іл. 2.60. О.Мась. Серія "Фламенко" (2020). Полотно, акрил.

Іл. 2.61. О.Мась. Серія "Фламенко" (2020). Полотно, акрил.

Іл. 2.62. О.Мась. Проєкт "Райські яйця Мась" (2020). Дерево, нітроемаль, акрил, лак.

Іл. 2.63. О.Мась. Проєкт "Райські яйця Мась" (2020). Дерево, нітроемаль, акрил, лак.